

Rahanpesulain merkitys tilintarkastuksessa

Johanna Haapasalmi

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Rahanpesulain merkitys tilintarkastuksessa

Johanna Haapasalmi
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2022

Johanna Haapasalmi

Rahanpesulain merkitys tilintarkastuksessa

Vuosi 2022 Sivumäärä 51

Tämän opinnäytetyön toimeksiantaja oli yritys XX Oy. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kuinka rahanpesulaki vaikuttaa tilintarkastajien työhön ja kuinka laki tulee ottaa huomioon uuden asiakkaan kohdalla. Tutkimuksen lisäksi tarkoituksena oli päivittää yrityksen asiakkaan tunnistamislomake.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin aluksi tilintarkastusta ja siihen liittyviä lakeja ja säädöksiä. Tämän jälkeen käytiin läpi rahanpesua ja sen valvontaa. Myös käytiin läpi rahanpesunilmoitusvelvollisten velvoitteita ja riskiarviota. Teoria osuuden tarkoituksena on tukea haastattelua ja asiakkaan tunnistamislomaketta.

Opinnäytetyö sisältää tutustumisen kahteen esimerkki tapaukseen rahanpesusta. Ensimmäinen käsittelee korkeimmassa oikeudessa annettua tuomiota. Toinen tapaus on Airiston Helmi Oy, joka on ollut vuosien aikana paljon julkisuudessa. Opinnäytetyössä käsitellään myös tulevaa rahanpesulain muutosta.

Opinnäytetyön tutkimus osuus edustaa laadullista tutkimusta. Tutkimuksessa haastateltiin viittä tilintarkastajaa ja haasteluissa käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastatteluiden perusteella saatiin selville, miten rahanpesulain velvoitteet näkyvät heidän työssään ja kuinka vaikuttavat uuden asiakkaan kohdalla.

Asiasanat: tilintarkastus, rahanpesu, asiakkaan tunnistaminen

Johanna Haapasalmi

The importance of the money laundering law in auditing

Year 2022

Pages

51

This bachelor's thesis was commissioned by Company XX oy. The purpose of the thesis was to find out how the money laundering law affects the work of auditors and how the law should be taken into consideration for a new customer. In addition to the research, the purpose was to update the company's customer identification form.

The theoretical framework of this thesis was based on auditing and related laws and regulations. After this information is presented about money laundering and control. The obligations and risk assessment of those who are required to report money laundering were also reviewed. The purpose of the theoretical part is to support the interviews and the customer identification form.

The thesis includes two example cases of money laundering. The first case is about a judgement given in the Supreme Court. A second case is Airisto Helmi Oy, which has frequently been in the spotlight in recent years. The thesis also discusses the future amendment to the money laundering law.

The empirical part of the thesis was conducted using qualitative research methods. Five auditors were interviewed in the research and a semi structured thematic interview was used. The interviews revealed how the obligations of the money laundering law are reflected in the work of the interviewees and how it affects a new customer.

Keywords: Audit, money laundering, customer identification

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tilintarkastus	7
2.1	Tilintarkastuksen taustatiedot	7
2.1.1	Tilintarkastuksen tavoitteet ja merkitys	7
2.1.2	Tilintarkastaja	9
2.1.3	Tilintarkastajan riippumattomuus ja esteellisyys	10
2.1.4	Tilintarkastajan yleinen kelpoisuus ja pätevyys	10
2.1.5	Tilintarkastajan salassapitovelvollisuus ja vastuut	10
2.1.6	Hyvä tilintarkastustapa	12
2.2	Tilintarkastuksen säädökset	12
2.2.1	Tilintarkastuslaki	12
2.2.2	tilintarkastus direktiivit	13
2.2.3	Kansainväliset standardit	13
2.3	Tilintarkastuksen asiakkaan tunnistaminen	14
3	Rahanpesu	15
3.2	Rahanpesun vaiheet	17
3.3	Rahanpesun rangaistavuus	19
3.4	Rahanpesun valvominen ja estäminen	19
3.5	Rahanpesun riskiarvio	20
3.6	Rahanpesun ilmoitusvelvollisuus ja ilmoittaminen	21
4	Esimerkkitapauksia	22
4.1	Case 1: KKO:2020:998	22
4.2	Case 2: Airiston Helmi Oy	24
5	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen lain uudistus	27
6	Tutkimus	28
6.1	Tutkimus menetelmä	28
6.2	Haastattelun suunnitelma	29
6.3	Haastattelun toteutus	30
6.4	Teemat	30
6.5	Aineiston käsittely ja analysointi	31
7	Tutkimuksen tulokset	31
8	Yhteenveto ja pohdinta	39
	Lähteet	43
	Kuviot	47
	Taulukot	47
	Liitteet	48

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä käsitellään rahanpesun ja terrorismin vaikutusta tilintarkastuksessa. Kuinka tilintarkastusyhteisön tulisi ottaa huomioon asiakkaan mahdollinen rahanpesu tai terrorismi kytkökset työssään. Miten nämä riskit vaikuttavat itse tarkastukseen.

Työllä on toimeksiantajana yritys xx Oy. Heille on tarkoitus tehdä selvitystyötä rahanpesulaista ja sen merkityksestä tilintarkastukseen ja uuden asiakkaan tunnistamiseen. Samalla päivitetään asiakkaan tunnistamislomake.

Tutkimuksen tavoite

Tässä työssä pyritään selvittämään, kuinka otetaan huomioon rahanpesun ja terrorismin riski uuden asiakkaan tunnistautumisessa ja miten tätä voidaan seurata tulevaisuudessa.

Tavoitteena on tutkimuksen perusteella saada selkeyttä ja organisoidusti tehtyä uuteen asiakkaaseen tutustuminen. Työn lopuksi on vielä asiakkaan tunnistamislomake. Yritys x on aiemmin ollut jo käytössä tunnistamislomake, mutta tässä työssä tulee tunnistamislomakkeesta päivitetty versio.

Pääongelma: Kuinka tunnistaa rahanpesun riski asiakkaassa?

alaongelmat:

1. Miten asiakkailta saatuja tietoja hyödynnetään?
2. Miten säilyttää tietoja turvallisesti?
3. Kuinka tehdä rahanpesun ilmoitus?

Tutkimuksen tietoperusta

Tutkimuksen tietoperusta perustuu tilintarkastukseen ja rahanpesuun. Tilintarkastus on laaja alue ja se on tässä työssä rajattu tilintarkastajaan ja lakeihin, jotka säätelevät tilintarkastusta. Rahanpesusta käsitellään sen vaiheita, rangaistusta ja ilmoittamista.

Tietoperusta koostuu kirjallisuudesta, artikkeleista, ministeriöiden selvityksistä ja lakipykälästä. Näitä käytetään työssä monipuolisesti, jotta tietoperustasta tulee mahdollisimman monipuolinen. Tietoperustan tarkoituksena on antaa lukijalle mahdollisimman hyvät taustatiedot, ennen itse tutkimus osuutta.

Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön aluksi on teoria osuus, joka koostuu kahdesta luvusta. Toinen luku käsittelee tilintarkastusta ja kolmas luku taas rahanpesua. Neljännessä luvussa taas käydään läpi case esimerkkejä rahanpesusta. Ensimmäinen esimerkkitapaus on korkeimmasta oikeudesta ja toinen esimerkkitapaus on julkisuudessa ollutkin Airiston Helmi Oy. Jälkimmäisestä ei ole vielä annettu tuomioita ja käsittely oikeudessa alkaa vasta 2023. Viidennessä luvussa on käsittelyssä rahanpesulain muutosta. Kaikki muutoksia ei tässä työssä käydä läpi, vaan sieltä on nostettu esiin muutama mahdollinen muutos. Uudistettu laki ei ole vielä tullut voimaan. Kuudennessa luvussa käydään läpi tutkimusta ja kuinka se toteutetaan. Seitsemännessä luvussa käydään läpi tutkimuksen tuloksia. Viimeisessä luvussa on pohdinta ja lopputulema opinnäytetyöstä.

2 Tilintarkastus

Tilintarkastus on lähtöisin jo 1800-luvulta. Tilintarkastus syntyi, kun talous alkoi kasvamaan ja kehittymään länsimaissa. Tällöin huomattiin, ettei yritysten omistaja pystyneet enää kunnolla valvoa ja tarkkailla johtoa. Omistajille oli jo 1800-luvulla tärkeää turvata oma etunsa ja näin syntyi tarve tilintarkastukselle. (Horsmanheimo & Steiner. 2017, luku 1)

2.1 Tilintarkastuksen taustatiedot

2.1.1 Tilintarkastuksen tavoitteet ja merkitys

Tilintarkastus on Suomessa lakisääteistä yhteisölle tai säätiölle, kun tilintarkastuksen rajat ylittyvä. Tilintarkastuksen tavoite perustuu kuitenkin yhteiskunnan vaatimuksiin. Yhteiskunnallinen hyöty tilintarkastuksesta näkyy, kuitenkin enimmäkseen pörssissä noteeratuissa suuryrityksissä. Kun käydään arvopaperista kauppaa, on hyvin tärkeää, että voidaan luottaa tietoihin, mitkä sijoittajat saavat yritykseltä. Tämän takia on laissa säädetty tarkemmin vaatimukset pörssiyrityksille, kuin muille. (Tomperi. 2018, luku 1)

Tilintarkastuksen suurin hyötyjänä voidaan pitää itse yrityksen omistajaa. Varsinkin isoissa pörssiyrityksissä omistajat eivät ole itse osallisia päivittäiseen toimintaan. Omistajat kuitenkin tarvitsevat luotettavaa tietoa yrityksensä taloudesta ja hallinnosta. Tilintarkastaja pystyy puolueettomasti todentamaan antaako tilinpäätös oikean ja riittävän kuvan yhtiön tilasta. (Korkeamäki. 2017. 8-9)

Tilintarkastukseen kuuluu tilikauden kirjanpito, tilinpäätöksen ja hallinnon tarkastus. Itse tilintarkastukseen kuuluu kolme eri työvaihetta. Nämä vaiheet ovat suunnittelu, toteuttaminen ja päättäminen. (Horsmanheimo & Steiner. 2017, luku 6)

Kuvio 1: Tilintarkastuksen vaiheet

Suunnitteluvaiheessa tilintarkastustoimeksianto hyväksytään ja jatkamista koskevia toimenpiteitä suoritetaan. Tässä vaiheessa myös perehdytään tilintarkastuksessa olevaan yritykseen ja laaditaan tilintarkastussuunnitelma. (Horsmanheimo & Steiner. 2017, luku 6)

Toteuttamisvaiheessa toteutetaan itse tilintarkastus. Tässä käydään läpi erikseen kirjanpito, tilinpäätös ja hallinto. Tilintarkastuslaissa ei ole tarkempia säädöksiä, kuinka kirjanpidon sisältö tarkastetaan tai toteutetaan. Tilinpäätöksen tarkastuksessa kirjanpitolaista tulevat tilinpäätöksen tiedot. Nämä ovat:

1. Tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaava tase.
2. Tuloksen muodostumista kuvaava tuloslaskelma.
3. Varojen hankintaa ja niiden käyttöä selvittävän rahoituslaskelman (jos yritys on kirjanpitovelvollinen suuryritys tai yleisen edunkannalta merkittävä).
4. Taseen, tuloslaskelma ja rahoituslaskelman liitteinä olevat liitetiedot.

Hallinnon tarkastus toteutetaan myös toteuttamisvaiheessa. Hallinnontarkastuksen tavoitteena on saada tilintarkastus evidenssiä, jotta voidaan arvioida, onko johto syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin. Jos johto on syyllistynyt näihin tekoihin, näistä voi seurata vahingonkorvallisuusvelvollisuus. (Horsmanheimo & Steiner. 2017, luku 6)

Viimeisenä vaiheena tilintarkastuksessa on päättäminen. Tässä vaiheessa käydään läpi tarkastustoimenpiteiden tulokset ja näiden perusteella tehdään johtopäätökset. Kun tämä on tehty, annetaan tilintarkastuksesta tilintarkastuskertomus. (Horsmanheimo & Steiner. 2017, luku 6)

2.1.2 Tilintarkastaja

Tilintarkastajalla tarkoitetaan joko luonnollista henkilöä tai tilintarkastusyhteisöä. Tilintarkastajan täytyy täyttää yleiset kelpoisuus ja pätevyys vaatimukset. Hänen täytyy myös täyttää tilintarkastuslain edellytykset. Tilintarkastusyhteisön edellytykset ovat tilintarkastuslaissa. Nämä edellytykset liittyvät suurimmaksi osaksi hallintoelimeen. Esimerkiksi tilintarkastusyhteisössä määräysvallan täytyy olla tilintarkastajilla. Tilintarkastajia voi olla kolme erilaista HT-, KHT- ja JHT-tilintarkastaja. (Horsmanheimo, Kaisanlahti & Steiner. 2017, luku 1)

Tilintarkastaja ammattinimikettä ei saa käyttää väärin. Tilintarkastuslaissa on säädetty väärin käyttö rangaistavaksi. Patentti ja rekisterihallinnon tilintarkastusvalvonta ohjeistaa tilintarkastajien ammattinimikkeen käytössä. Esimerkiksi tilintarkastajien tulisi käyttää tilintarkastajana toimissaan oman erikoispätevyyden lyhennettä. (Horsmanheimo & Steiner. 2017, luku 2)

Tilintarkastajien tutkintojärjestelmä koki uudistuksen vuonna 2016. Tällöin patentti ja rekisterihallituksen tilintarkastusvalvonnan hallinnoima tutkintojärjestelmä korvasi vanhan järjestelmän, jossa Keskuskauppakamari hyväksyi tilintarkastajat ja tilintarkastusyhteisöt. Vanhat tutkinnot kuitenkin rinnastettiin suoraan uusiin tutkintoihin. (Korkeamäki. 2017. 34-35)

HT-Tilintarkastaja on kelpoinen tarkastamaan yksityissektorin useimpia yrityksiä. Tämä on tilintarkastusalan perusauktorisointi. Vaatimuksia HT-tilintarkastajaksi on: korkeakoulututkinto, korkeakoulututkinnon sisältö, käytännön kokemus ja tilintarkastustutkinnon suorittaminen. Tämän jälkeen täytyy antaa tuomio istuimelle vakuutus. Kun vakuutus on suoritettu, se täytyy vielä rekisteröitävä patentti ja rekisterihallinnon tilintarkastusvalvonnan tilintarkastajarekisteriin. (Horsmanheimo, Kaisanlahti & Steiner. 2017, luku 1)

KHT-tilintarkastaja on ollut alun perin HT-tilintarkastaja, jolle on myöhemmin myönnetty KHT-pätevyys. Tätä ennen täytyy olla tilintarkastuslain 6:3:1 ja 6:3:4 mukaiset edellytykset täytetty. Tämä pätevyys antaa kelpoisuuden tarkastaa yleisen edun kannalta merkittäviä yhteisöjä. Tällaisia ovat: listayhtiöt, luottolaitokset ja vakuutusyhtiöt. (Horsmanheimo, Kaisanlahti & Steiner. 2017, luku 1)

JHT-tilintarkastaja on myös KHT-tilintarkastajan tavoin ollut alun perin HT-tilintarkastaja. Tätä ennen täytyy olla tilintarkastuslain kohtien 6:3:2 ja 6:3:4 mukaiset edellytykset täyttyneet. Pätevyyttä varten täytyy olla ylempi korkeakoulututkinto tai viiden vuoden kokemus HT-tilintarkastajana tai seitsemän vuoden kokemus rahoituksesta, oikeudellisesta tai

laskentatoimen alasta. JHT-pätevyys sijoittuu julkisensektorin tarkastukseen. (Horsmanheimo, Kisanlahti & Steiner. 2017, luku 1)

Auktorisoidun tilintarkastajan tulee ylläpitää omaa koulutustaan. Tilintarkastajien tulee osoittaa, että he ovat hankkineet kolmen viimeisen vuoden aikana 120 tuntia koulutusta. Näistä tunneista 60 tuntia tulee olla todennettavia. PRH seuraa edellytysten toteuttamista vuosittain annettavien valvontatietojen perusteella. (PRH. 2020)

2.1.3 Tilintarkastajan riippumattomuus ja esteellisyys

Tilintarkastajan luottamus perustuu riippumattomuuteen. Täytyy luottaa, että tilintarkastaja pystyy toimimaan puolueettomasti ja objektiivisesti. Jos tilintarkastaja ei täytä riippumattomuuttaan, tilintarkastuslain mukaan on vaarantunut riippumattomuus. Riippumattomuutteen liittyviä asioita ovat:

- Tilintarkastuskohteena on tilintarkastajan oma toiminta.
- Tilintarkastajalla on taloudellisia, muita etuuksia tai muu kuin tavanomainen liikesuhde tarkastuskohteeseen.
- Tilintarkastaja on oikeudenkäynnissä tai muussa asiassa tarkastuskohteen puolesta tai vastaan.
- Tilintarkastajalla on läheinen suhde tarkastuskohteen johdon henkilöön tai on ollut tarkastuskohteen palveluksessa.
- tilintarkastajaa painostetaan. (Korkeamäki. 2017. 24-25)

2.1.4 Tilintarkastajan yleinen kelpoisuus ja pätevyys

Tilintarkastajan yleisiä kelpoisuuksia ovat: täysivaltaisuus, ei saa olla liiketoimintakieltoa, tilintarkastusyhteisössä yhden tilintarkastajan on asuttava ETA-alueella, tilintarkastaja tai -yhteisö ei saa olla konkurssissa. On olemassa vielä erityisiä kelpoisuusvaatimuksia esimerkiksi lista yhtiöitä varten. (Horsmanheimo & Steiner. 2017, luku 5)

Tilintarkastajan täytyy olla julkisesti auktorisoitu eli hyväksytty tilintarkastaja (Tilintarkastusyhteisö, HT-, KHT- tai JHT-tilintarkastaja). Aiemmin oli myös maallikkotilintarkastajia, mutta näistä luovuttiin vuonna 2007. (Korkeamäki. 2017. 13)

2.1.5 Tilintarkastajan salassapitovelvollisuus ja vastuut

Tilintarkastuslain (1141/2015) 4 luvun 8§ määrittelee tilintarkastajan salassapitovelvollisuutta. Lain mukaan tilintarkastaja tai hänen apulaisensa ei saa ilmaista

eteenpäin saamia tietojan, mitä hän on saanut tilintarkastuksen aikana. Kuitenkin tähän lain mukaan löytyy poikkeuksia, jolloin salassapito velvollisuus ei koske.

1. jos asiasta on ilmoitettava tai lausuttava lain tai Euroopan unionin tilintarkastusasetuksen nojalla.
2. jos on saatu suostumus henkilöltä/yritykseltä, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty.
3. jos viranomainen, tuomioistuin tai muu henkilö lain perusteella on oikeutettu saaman tiedon.
4. jos tieto on tullut yleiseen tietoon.

Tilintarkastaja saa kuitenkin luovuttaa saamiensa tietoja toiselle tilintarkastajille tietyissä tilanteissa. Konserniyhtiöiden tarkastuksessa on sallittua luovuttaa tietoja toiselle konserniyhtiön tilintarkastajalle. Kuitenkin tässäkin tilanteessa tilintarkastajan täytyy olla varma, ettei riko muita säädöksiä. (Korkeamäki. 2017. 29-30)

Tilintarkastajan ja asiakkaan suhde perustuu luottamukseen. Luottamus perustuu paljon salassapitovelvollisuuteen. Tämän takia tilintarkastajan tulee olemaan hyvin tarkka mitä tietoja hän kertoo eteenpäin ja kelle. Tämä koskee myös tietoja, jotka eivät ole salaisia tai aiheuta suoranaista haittaa. (Korkeamäki. 2017. 30)

Tilintarkastajan vastuut voidaan jakaa kolmeen eri osaan. Nämä osat ovat kurinpidollinen vastuu, vahingonkorvausvastuu ja rikosoikeudellinen vastuu. Vastuiden soveltaminen ovat erilaisia toisistaan. Näistä kolmesta vastuusta rikosoikeudellinen vastuu on kaikista vakavin. (Tomperi. 2018, luku 12)

Lievempänä voidaan pitää kurinpidollista vastuuta. Tässä vastuussa tarkastellaan tilintarkastajan toiminta moitittavuuden kannalta. Tilintarkastajan toiminta voi olla moitittavaa, vaikka ei olisikaan tapahtunut esimerkiksi tapahtunut taloudellista vahinkoa. Moitteista ei tule oikeudellisia rangaistuksia, vaan ne ovat hyvää tilintarkastustapaa valvovan elimen moitteita. Seurauksia voi olla huomautus, varoitus, hyväksymisen peruuttaminen tai jopa määräaikainen kielto toimia tilintarkastajana. Näitä joudutaan käyttämään, jos tilintarkastaja on toiminut tilintarkastuslain tai muun lain tilintarkastussäädösten vastaisesti. Seurauksen vaikuuttaa kuinka vakavasti tilintarkastaja on toiminut säädösten vastaisesti. (Tomperi. 2018, luku 12)

Vahingonkorvausvastuussa tilintarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon. Tämä vahinko voi tapahtua huolimattomuudesta tai se on aiheutunut tahallisesti. Lähtökohtana vahingonkorvauksen syntymiselle on viisi edellytystä. Ensimmäinen edellytys on, että vahingon aiheuttanut joko tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Toisena edellytyksenä on, että vahinko on aiheutunut. Tulevaisuudessa mahdollisesti tuleva vahinko ei ole

tilintarkastajan korvattava. Kolmantena edellytyksenä on se, että vahinko on tapahtunut silloin kun tilintarkastaja on suorittanut lakisääteistä tilintarkastusta. Neljäntenä edellytyksenä on syy-yhteyden arviointi. Viimeisenä edellytyksenä täytyy arvioida tilintarkastajan tuottamusta. (Ruuhonen. 2020. luku 6)

Rikosoikeudellinenvastuussa voidaan tilintarkastaja asettaa syytteeseen tuomioistuimessa ja tilintarkastaja voidaan tuomita rangaistukseen. Rikosoikeudelliseenvastuuseen voi joutua vain, jos tilintarkastajan teko tai laiminlyönti on tahallinen. Rangaistukset vaihtelevat teon tai laiminlyönnin mukaan. Rangaistus voi olla sakkoja tai jopa vankeutta. (Tomperi. 2018, luku 12)

2.1.6 Hyvä tilintarkastustapa

Tilintarkastajan tulee noudattaa työssään hyvää tilintarkastustapaa. Tämä on normisto, joka ohjaa tilintarkastajan toimintaa. Tämä tapa koskee niin tilintarkastusta, kuin muita tehtäviä. Hyvä tilintarkastustapa tarkoittaa periaatteita kuten objektiivisuutta, rehellisyyttä ja huolellisuutta. Myös tämä sisältää keinoja, kuten työmenetelmät, joita yleisesti käytetään ja soveltamiskäytäntöjä. Voidaan ajatella, että hyvän tilintarkastustavan lähteitä ovat: lait, asetukset, tilintarkastusstandardit, alan ammattikirjallisuus ja TILA, tuomioistuinten ja viranomaisten päätökset ja kannanotot. (Halonen & Steiner. 2010. s.31-32)

2.2 Tilintarkastuksen säädökset

2.2.1 Tilintarkastuslaki

Tilintarkastuslaki on yleislaki. Jos jossain muussa lainsäädännössä säädetään toisin, tilintarkastuslaki väistyy. Muut lait täydentävät tilintarkastuslakia. Esimerkiksi osakeyhtiölaissa on myös kohtia tilintarkastuksesta. Muista laista voi tulla erityissäännöksiä ja näitä sovelletaan tilintarkastuslain kanssa rinnakkain. (Horsmanheimo, Kaisanlahti & Steiner. 2017, luku 1)

Tilintarkastuslaissa on erilaisia säännöksiä. Näitä säännöksiä on esimerkiksi: tilintarkastuksen sisältö, tilintarkastajien hyväksyminen ja rekisteröinti, tilintarkastuksen toimittamisvelvollisuus, tilintarkastajan riippumattomuus esteellisyys, salassapitovelvollisuus, tilintarkastuksen ohjaus kehittäminen ja valvonta ja tilintarkastajan rankaiseminen. (Riistamaa. 2000. 28)

Tilintarkastukselle tulee tarve lain mukaan, jos päättyneellä tilikaudella ja sitä välittömästi edeltäneen tilikaudella on seuraavista edellytyksistä enintään yksi ylittynyt:

1. Taseen loppusumma ylittää 100.000 euroa
2. liikevaihto tai tuotto, joka vastaa sitä ylittää 200.000 euroa

3. yrityksessä on keskimäärin palveluksessa yli kolme henkilöä

Jos muussa laissa on säädetty toisin yllä mainitut ehdot eivät päde. (Tilintarkastuslaki 2015)

Tilintarkastuslaki ei kuitenkaan ole voimassa valtionalouden tilintarkastajiin. He ovat virkamiehiä, muiden valtionalouden tarkastusviraston virkamiehien kanssa. Heitä koskee pääosin virkamiesoikeudellinen sääntely. Kyseisiin tilintarkastajiin ei voida määrätä laaduntarkastusta, eivätkä he voi joutua tilintarkastuslain 10 luvun mukaisiin seuraamuksiin. Edellytyksen kyseiseen tilintarkastajan rooliin on se, että kyseinen tilintarkastaja toimii virkamiehenä. (Horsmanheimo, Kisanlahti & Steiner. 2017, luku 1)

2.2.2 tilintarkastus direktiivit

Euroopan unioniosta tulevat direktiivien tarkoituksena on yhtenäistä Euroopan unioniin kuuluvien maiden tilintarkastus käytäntöjä. Myös tarkoituksena on parantaa valvontaa ja edistää yhteistyötä Euroopan unionin ulkopuolisten maiden kanssa. Tämän hetkinen direktiivi on vuodelta 2014. (European Commission. 2022)

2.2.3 Kansainväliset standardit

Kansainvälisillä standardeilla on tarkoitus saada vertailukelpoisia tilinpäätöksiä eri maista. Näillä standardeilla pystytään helpottamaan oman ja vieraan pääoman sijoittajien toimintaa. Standardeissa pyritään korostamaan varallisuuden oikeanlaista arvostamista, liitetietoja ja tilinpäätösten vertailukelpoisuutta. Keskeiset periaatteet näissä ovat merkityksellisyys ja totuudenmukaisuus. (Ikäheimo, Malmi, Walden. 2019. luku 1)

Tilintarkastusstandardeja on kahdenlaisia. ISA-standardit, jotka koskevat tilinpäätöksen tilintarkastusta ja ISQC-standardit, jotka koskevat laadunvalvontaa. Nämä standardit ovat laatineet IAASB-komitea. Tämä komitea toimii itsenäisesti kansainvälisen tilintarkastusliitto IFAC:n alaisuudessa. (Suomen tilintarkastajat. 2022)

ISA-standardeja sovelletaan kaikissa tilintarkastuksissa. Kaikkia standardeja ei jokaisessa tarkastuksessa tarvita, vaan silloin noudatetaan vain tilintarkastukseen liittyviä relevantteja standardeja. Esimerkiksi, jos tilintarkastuksessa olevalla yhtiöllä ei ole varastoa, silloin ei ole relevanttia käyttää ISA 501.4-8 kohtia inventaareista. (Suomen tilintarkastajat. 2022)

Esimerkkejä ISA-standardeista:

ISA 210	Tilintarkastustoimeksiantojen ehdoista sopiminen Lue lisää toimeksiantokirjeistä
ISA 230	Tilintarkastusdokumentaatio
ISA 240	Väärinkäyttösiin liittyvät tilintarkastajan velvollisuudet tilintarkastuksessa
ISA 260	Kommunikointi hallintoelinten kanssa
ISA 315	Olellaisen virheellisuuden riskien tunnistaminen ja arvioiminen
ISA 320	Olellisuus
ISA 500	Evidenssi
ISA 540	Kirjanpidollisten arvioiden ja niistä tilinpäätöksessä esitettävien tietojen tarkastaminen
ISA 550	Lähipiiri
ISA 570	Toiminnan jatkuvuus
ISA 580	Kirjalliset vahvistusilmoitukset Lue lisää vahvistusilmoituskirjeistä
ISA 700 - sarja	Johtopäätöksen tekeminen ja raportoiminen Lue lisää tilintarkastajan raportoinnista

Kuvio 2: ISA-Standardit. (kuvakaappaus Suomen tilintarkastajat. 2022)

2.3 Tilintarkastuksen asiakkaan tunnistaminen

Tunnistaminen

Tilintarkastajalla on velvollisuus tunkea, tunnistaa ja todentaa asiakkaansa.

Tuntemisvelvollisuudessa tilintarkastaja voi ottaa huomioon asiakkaan maantieteellinen sijainti, liiketoiminta sekä toimintatavat. Tunnistamisessa pyydetään yksilöllisiä tietoja asiakkaan tunnistamiseen. Esimerkiksi voidaan pyytää nimi ja y-/henkilötunnus. (Ruuska. 2017)

Tunnistautuminen tapahtuu, joko asiakkaan suomalaisen viranomaisen myöntämällä passilla, ajokortilla, henkilökortilla, kuvallisella kelakortilla, muukalaispassilla tai pakolaisen matkustusasiakirjalla. Jos asiakkaan ei ole suomalaisen viranomaisen myöntämää asiakirjaa, käy myös ulkomaalainen passi tai muu matkustusasiakirja. Jos kyseessä on yritys tai muu yhteisö todentaminen voi tapahtua esimerkiksi kaupparekisteriotteella. (PRH. 2021)

Tilintarkastajan täytyy myös tarkastaa tarkastus kohteena olevan yrityksen tai yhteisön tosiasialliset edunsaajat. Tarvittaessa myös edunsaajien henkilöllisyys tulee todentaa. Näistä henkilöistä täytyy pitää yllä riittävää ajankohtaista ja tarkkoja tietoja. On kuitenkin tilanteita, jolloin ei voida suoraan tunnistaa edunsaajia suoraan tai kriteerit edunsaajasta ei täyty. Tällaisessa tapauksessa voidaan edunsaajina pitää hallitusta, toimitusjohtajaa, vastuunalaisia yhtiömiehiä tai muulla tavalla vastaavia henkilöitä. Kuitenkin täytyy ottaa

huomioon, että tämä poikkeus ei koske tilannetta, jossa asiakas kieltäytyy antamasta tietoja. (PRH. 2021)

Asiakkaan tunnistamistietoja täytyy säilyttää ja dokumentoida rahanpesulain 3 luvun 35 ja 4 luvun 35 mukaisesti. Näitä tietoja tulee säilyttää viisi vuotta asiakas suhteen päättymisen jälkeen. Nykyään tunnistamisia tehdään sähköisesti, jos näin on toimittu, tulee myös säilyttää tiedot tunnistamista varten käytetyistä metodeista tai niiden lähteistä. (Finanssivalvonta. 2018)

Riskiarviointi

ISA 315 standardi antaa teorian riskien arvioinneille. Tämä standardi on uudistettu vuonna 2019 ja sitä on alettu soveltaa 2022 vuoden tilintarkastuksissa. Standardin mukaan täytyy tilintarkastajan arvioida ominaisriskiä ja kontrolliriskiä. Näiden avulla tilintarkastaja pystyy tunnistamaan ja arvioimaan olennaisen virheellisyden riskin. (Laine. 2022)

Tilintarkastaja on ilmoitusvelvollinen tekemään rahanpesuilmoituksen. Näin ollen tilintarkastajan täytyy rahanpesulain mukaan tehdä riskiarvio. Riskiarvion tekeminen auttaa tunnistamaan ja arvioimaan rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Kun tehdään riskiarviota, tulee ottaa huomioon toiminnan luonne, laajuus ja koko. Näiden lisäksi tilintarkastajan tulee ottaa huomioon omat toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta. (Finanssivalvonta. 2021)

3 Rahanpesu

Mitä rahanpesu on?

Rahanpesulla yritetään peittää tai häivyttää rikoksen tuottama hyöty tai omaisuuden alkuperä. Se voi olla yksittäinen teko tai tekokokonaisuus. Rahanpesua on ollut olemassa niin kauan, kun on ollut taloudellisia tuottavia rikollisuutta. Kuitenkin rahanpesusta on aloitettu puhumaan vasta 1920-luvulla. Noin 100 vuotta sitten syntyi moderni rahanpesu, kun Al Capone alkoi kieltolain aikana perustamaan vaatepesuloita. Näiden vaatepesuloiden kautta hän pesi alkoholinmyynnistä saatua rahaa. (Hyttinen. 2021. Luku 1)

Rahanpesu on hyvin suunniteltua systemaattista ja laajamittaista. Pitkällä tähtäimellä rahanpesu on myös uhka lailliselle talousjärjestelmälle, kansantalouksille ja markkinaehtoiselle kilpailulle. Kun rahanpesu ylittää kansainvälisiä rajoja siihen voi olla vaikeaa puuttua. Osat valtiot ovat niin sanottuja rahanpesukeitaita, näissä maissa rahanpesuun suhtaudutaan myötämielisemmin ja joissakin voidaan jopa toivoa sitä. (Hyttinen. 2021. Luku 1)

3.1 Rahanpesun rikosnimikkeet

Rikoslain (39/1889) 32 luvussa säädetään rahanpesun rikosnimikkeistä. Nämä rikosnimikkeet ovat: rahanpesu, törkeä rahanpesu, salahanke törkeään rahanpesun tekemiseksi, tuottamuksellinen rahanpesu ja rahanpesurikkomus.

Rahanpesu

Rahanpesu rikosnimikkeen voi saada kahdella eri tavalla. Ensimmäinen tapa on se, että saa haltuunsa omaisuutta tai hyötyä, joka on saatu rikoksella. Toinen tapa taas liittyy peittämistä ja häivyttämistekoon. Tähän liittyy esimerkiksi omaisuuden vaihtaminen. (Puhakainen. 2021)

Törkeä rahanpesu

Törkeä rahanpesu nimike vaatii sen, että rikoksesta saatu hyöty on arvokas. Toisena vaikuttavana tekijänä on rahanpesun suunnitelmallisuus. Myös törkeään rahanpesun kokonaisuus täytyy arvostella kokonaisuutena törkeänä. Törkeään rahanpesun hyötynä saatu omaisuus täytyy olla 13.000€ tai yli sen, tällöin aletaan puhua arvokkaasta omaisuudesta. Tämä summa ei kuitenkaan ole täysin varma, mutta sitä voidaan pitää hyvänä lähtökohtana. Rahanpesun suunnitelmallisuus on taas vaikeampaa määrittellä. Erityinen suunnitelmallisuus on silloin, kun rahanpesua on suunniteltu pidemmälle ja tehty haastavampia keinoja rahanpesun onnistumiseksi. Tällaisia on esimerkiksi rahan tuominen toiseen maahan. Näiden lisäksi törkeään rahanpesu nimikkeeseen vaikuttaa se onko tekijä sellaisella alalla, joka määrittellään rahanpesun herkäksi alaksi. (Hyttinen. 2021. Luku 5)

Salahanke törkeään rahanpesun tekemiseksi

Salahanke törkeään rahanpesun tekemiseksi rikosnimike tulee, kun rikoksen tekemisestä on sovittu. Tässä tapauksessa pelkkä suunnitteleminen ei riitä vaan rikoksen on täytynyt tapahtua. Tästä rikosnimikkeestä ei anneta paljon tuomioita esimerkiksi 2015-2019 aikana ei ole annettu yhtään tuomiota. Tämä johtuu siitä, että tätä voi olla vaikeaa soveltaa. (Puhakainen. 2021)

Tuottamuksellinen rahanpesu

Tuottamuksellinen rahanpesu nimike on säädetty sen takia, että pystytään rankaisemaan tilanteissa, jossa ei ole varmaa tietoa mistä varat ovat tulleet. Kuitenkin tällaisissa

tapauksissa täytyy olla painava syy sitä epäillä. Tämä nimike edellyttää huolimattomuutta varallisuuden vastaanottajalta. Vastaanottajalta voidaan edellyttää eri tasoista huolellisuutta. Esimerkiksi pankissa työskentelevä henkilö, voi tarkastaa rahan alkuperän. Tuottamuksellisesta rahanpesusta annetaan vuosittain 19-56 tuomiota. (Puhakainen. 2021)

Rahanpesurikkomus

Rahanpesurikkomus nimike tulee silloin, kun rahanpesu tai tuottamuksellinen rahanpesu on ollut vähäinen, joko arvoltaan tai kokonaisuutena. Vähäisenä pidetään tämän nimikkeen mukaan esimerkiksi varastettujen savukkeiden vastaanottoa tai noin tuhannen euron omaisuuden vastaanottaminen. Tästä annetaan tuomioita vuosittain noin 4-18 kappaletta. (Puhakainen. 2021)

3.2 Rahanpesun vaiheet

Rahanpesu sisältää yleensä kolme eri vaihetta. Nämä vaiheet ovat sijoitusvaihe (placement), harhautusvaihe (layering) ja palautusvaihe (integration). Itse rahanpesun tekotavat voivat vaihdella hyvinkin paljon. Tapoja on monia erilaisia ja vain mielikuvitus on rajana. Tapoihin kuitenkin vaikuttaa useat eri seikat, kuten rahanpesijän omat taidot ja minkälaisia ulkoisia edellytyksiä on tarjolla. (Sahavirta. 2008. 24-25)

Kuvio 3: Rahanpesun vaiheet

Rahanpesun ensimmäinen vaihe on sijoitusvaihe. Tässä vaiheessa pyritään saada laittomasti saadut varat lailliseen talouteen. Sijoitusvaiheessa rahat joko siirretään rahoitusjärjestelmään tai rahat siirretään maantieteellisesti toiseen paikkaan. Nykyään myös käytetään rahoja kulutustavaroiden ostoon, jolloin muita rahanpesun vaiheita ei enää tarvita. Suosituin tapa sijoitusvaiheessa on siirtää käteisvaroja sähköisiksi varoiksi. Myös on tyypillistä, että varat jaetaan pienempiin osiin ja talletetaan eri pankkeihin. Tällöin varat saadaan hajautettua eri paikkoihin ja sitä voi olla vaikeampaa havaita. Pankeilla on näissä tapauksissa mahdollisuus saada kiinni rahanpesijät rahanpesusta. Kuitenkaan ei voida kaikkia maailman pankkeja vaatia ilmoittamaan epäilyttävistä toiminnoista tai edes, että he havaitsisivat nämä. (Sahavirta. 2008. 25-27)

Pankkien lisäksi sijoitusvaiheessa voidaan käyttää myös muita tapoja. Kirjanpitäjät voivat tehdä yrityksen kirjanpitoon vääransisältöisiä tositteita. Asianajajat voivat sijoittaa rikoksella saatuja varoja asiakasvaraintililleen ja näin siirtää rahat edelleen. Arvopaperimarkkinoilla voidaan käyttää väärin sisäpiiritietoa. (Sahavirta. 2008. 26)

On myös mahdollista, että ennen sijoitusvaihetta on ollut muuntamisvaihe (exchange). Tässä vaiheessa niin sanotusti esipestään rahoja. Tämä voi olla esimerkiksi käteisrahojen vaihto toiseen valuuttaan rahanvaihtopisteessä. Raha voidaan muuntaa myös esimerkiksi arvoesineeksi, kiinteistöiksi tai kasinoiden pelimerkeiksi. (Sahavirta. 2008. 26-27)

Harhautusvaihe

Toisena vaiheena rahanpesussa on harhautusvaihe. Tässä rahanpesun vaiheessa halutaan jo lailliseen järjestelmään saatujen varojen alkuperä ja niitä käyttävän henkilön henkilöllisyys halutaan häivyttää. Harhautusvaiheessa voidaan saada rahoituslaitos tekemään asiakirjoja, joiden takia on lähes mahdotonta selvittää varojen alkuperää, rikosta tai tekijää. Tämän takia osa ihmisistä pitää tätä vaihetta rahanpesun tärkeimpänä vaiheena. (Sahavirta. 2008. 31)

Rahalaitosten lisäksi voidaan harhautusvaiheessa käyttää myös erilaisia rahoitusjärjestelyjä. Näitä ovat esimerkiksi takaisinlainaus, factoring- ja leasingtoimintaan verrattavia järjestelyjä. Myös varoja voidaan siirtää toiselle yritykselle ylilaskutusta. (Sahavirta. 2008. 31-32)

Tässä vaiheessa myös käytetään hyödyksi veroparatiiseissa olevia yhtiöitä. Näiden yhtiöiden toimintaa voi olla vaikeaa selvittää. Veroparatiiseissa toimivat pankit ovat hyvin luottamuksellisia. Pankit eivät yleensä saa luovuttaa asiakkaiden tietoja ulkopuolisille, joten rahanpesua on vaikeaa saada tietoon. Veroparatiiseja käytetään myös sen takia, että niissä ei ole ollenkaan tai vain vähän säännöksiä. (Sahavirta. 2008. 32-33)

Palautusvaihe

Viimeisenä vaiheena rahanpesussa on palautusvaihe. Tässä vaiheessa rahat ovat laillisesti taloudessa ja niiden alkuperä pystytään todistamaan myös. Palautusvaiheessa ei kuitenkaan kannata kaikkia varoja palauttaa yhdellä keralla, koska se voisi herättää epäilyksiä. (Sahavirta. 2008. 33)

Tässä vaiheessa myös rahanpesijä saa myös maksun työstään. Rahanpesu on hyvin riskialtista ja kiinnijääminen on hyvin todennäköistä. Riskialttein vaihe on sijoitusvaihe, koska tässä vaiheessa rahanpesijä kohtaa laillisen talouden edustajan. Nämä edustajat ovat usein velvollisia tunnistamaan asiakkaansa ja tämän vuoksi tässä vaiheessa voidaan saada rahanpesu ennaltaehkäistyä. (Sahavirta. 2008. 33-34)

3.3 Rahanpesun rangaistavuus

Rahanpesua on alettu Suomessa rangaista vuodesta 1994 alkaen. Rangaistus, jonka rahanpesusta saa riippuu siitä, onko rangaistava ollut mukana myös alkuperäisessä rikoksessa vai vaan rahojen pesemisessä. Jos rahanpesun arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat ovat kokonaisuudessa vähäistä, voi saada rahanpesurikkomuksesta sakon. (Lautjärvi. 2018. 208-209)

Jos ilmoitusvelvollinen jättää ilmoittamatta rahanpesusta, voi hänellä tulla myös rangaistus. Näihin rangaistuksiin kohdistuu samat sanktiot kuin kätkemisrangaistukseen. Tämä rangaistus voi olla sakkoja tai enintään 6 kuukauden vankeus tuomio. (Huhtamäki. 2000. 272)

Rangaistavuus Suomessa rahanpesusta vaihtelee rikoksen vakavuuden mukaan. Esimerkiksi törkeästä rahanpesusta tuomio on vähintään vankeutta 4 kuukautta ja maksimissaan 6 vuotta vankeutta. (Hytinen. 2021. Luku 5)

3.4 Rahanpesun valvominen ja estäminen

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017) 7 luvussa määritellään rahanpesua valvovista viranomaisista. Näitä viranomaisia lain mukaan on finanssivalvonta, poliisihallitus, asianajajaliitto, patentti- ja rekisterihallitus ja aluehallintovirasto.

Näillä viranomaisilla on omat kohderyhmät, joita he valvovat. Kuitenkin heillä on velvollisuus tehdä yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi. Valvojat myös vaihtavat tietoja kansainvälisten viranomaisten kanssa. (Valtiovarainministeriö 2022, 37)

Finanssivalvonta tekee läheistä yhteistyötä monien eri viranomaisten kanssa. Näitä viranomaisia on esimerkiksi poliisi, rahanpesunselvittelykeskus ja verohallinto. Kun finanssivalvonnasta oleva valvoja havaitsee tai vasta epäilee finanssipalvelujen käyttöä rikolliseen tarkoitukseen, he ottavat viipymättä yhteyttä asianmukaiseen viranomaiseen. Kuitenkin laissa on hyvin tarkkaa säädetty mitä tietoja he saavat kertoa eri viranomaisille. Esimerkiksi verovirasto ei ole rahanpesulain valvonnanviranomainen. Tämän vuoksi finanssivalvonta ei pysty kunnolla välittämään tietoja heille. Molemmat viranomaislaitokset toivoisivat laille muutosta, jotta heidän välinen yhteistyö voisi parantua. (Valtiovarainministeriö 2022, 37-40)

Poliisihallituksen tehtävänä on valvoa rahapeliyhteisöjä. Tämän lisäksi he valvovat elinkeinoharjoittajia ja yhteisöjä, jotka välittävät osallistujamaksuja rahapeleille. Tämä ei koske kuitenkaan Ahvenanmaata. Valvontaa suorittaa poliisihallituksen arpajaishallinto. Heillä on varsinaisesti vain yksi valvottava yritys Veikkaus Oy. Kuitenkin arpajaishallinnon tulee myös

valvoa kioskeja ja marketteja, jotka välittävät maksuja Veikkaus Oy:lle.
(Valtiovarainministeriö 2022, 48-49)

Asianajat ovat myös mukana rahanpesun valvomisessa. Heidän ongelmana tiedonvaihdossa on se, että heillä on usein asiakkaisiin salassapitovelvollisuus ja näin syntyy ristiriitainen tilanne. Yleensä asianajaliitto vaihtaa tietojansa muiden tahojen kanssa, kun on kyseessä rahanpesutarkastus. (Valtiovarainministeriö 2022, 49-51)

Patentti- ja rekisterihallituksen merkitys rahanpesun valvomisesta on säädetty rahanpesula ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 1 luvun 2§ 1 momentin 11 kohdassa. PRH:n tehtävä on valvoa tilintarkastajia ja pitää yllä kaupparekisteriä, jossa näkyy yrityksen tai yhteisön tosiasialliset edunsaajat. PRH:lla on tavoitteena verohallinnon kanssa parantaa edunsaajatietorekisteriä. Tavoitteena olisi, että jatkossa verohallinnon kautta kerättyjä omistajatietoja voitaisiin verrata PRH:n tietoihin. (Valtiovarainministeriö 2022, 46-48)

Eteläsuomen-aluehallintovirasto on rahanpesulain mukaan valvontaviranomainen. Tällä kyseiselle virastolle kuuluu seuraavat toimialat valvonnan piiriin: oikeudellisten palvelujen tarjoajat (pois lukien asianajat), rahoituspalvelujen tarjoajat (pois lukien Finanssivalvonnan valvottavat), vertaislainanvälittäjät, yrityskonsultoinnin ja sijoituspalvelujen oheispalvelujen tarjoajat, panttilainauslaitokset, kiinteistön- ja vuokrahuoneistojen välitysliikkeet, perintätoimistot, yrityspalvelun tarjoajat, veroneuvojat, kirjanpitäjät, tavarakauppiat ja taidetta myyvät tahot. Näiden edellä mainittujen lisäksi aluehallintovirasto valvoo myös valuutanvaihtotoimintaaharjoittavien ja yrityspalveluiden vastuuhenkilöiden luotettavuutta. Tämä tapahtuu siinä vaiheessa, kun yritys merkitään rahanpesun valvontarekisteriin. (Valtiovarainministeriö 2022, 43-46)

Rahanpesua voidaan estää laajalla ja monipuolisella valvonnalla. Ilmoitusvelvolliset valvovat omia asiakkaitaan asianmukaisesti. Tavoitteena on, että valvovat tahot saavat selville hyvissä ajoin rahanpesun tai sen hyvin aikaisessa vaiheessa. Jossain tapauksissa on hyvin mahdollista saada rahanpesu selville hyvin aikaisessa vaiheessa. Esimerkiksi pankit valvovat asiakkaitensa tilisiirtoja, jolloin pankit pystyvät puuttumaan epämääräisiin tilisiirtoihin. (Andersén. 2020. 49-51)

3.5 Rahanpesun riskiarvio

Riskisarvion tarkoituksena on tunnistaa ja arvioida Suomen rahan pesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Sisäministeriön tarkoituksena on sovittaa yhteen riskiarvion laadinta ja julkistaa yhteenveto riskiarviosta. Riskiarviossa tulee ottaa huomioon Euroopan komission laatima riski arvio. Tätä kansallista riskiarviota päivitetään säännöllisesti. (Andersén. 2020. 63-64)

Valvojakohtainen riskiarvio

Valvontaviranomaisten tulee laatia riskiarvio, jossa se arvioi valvonnan piiriin kuuluvien ilmoitusvelvollisten riskeistä. Tässä riskiarviossa tulee ottaa huomioon eri seikkoja:

1. Euroopan komissio on laatinut koko EU:n laajuisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion ja siihen liittyvät riskit.
2. Kansallinen riskiarvio ja sen osoittamat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit.
3. Valvontaviranomaisen valvomaan toimialaa koskevat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. (Andersén. 2020. 64)

Riskiarviota tulee päivittää säännöllisesti. Myös silloin kun ilmoitusvelvollisen toiminnassa tapahtuu merkittäviä seikkoja tai muutoksia riskiarvioon. Riskiarvioista tehdään yhteenveto ja se on julkaistava. (Andersén. 2020. 65)

Ilmoitusvelvollisen riskiarvio

Ilmoitusvelvollisen tulee laatia riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Tämä arvio ja siihen liittyvät muutokset tulee toimittaa valvontaviranomaiselle. Riskiarviota tehdessä tulee ottaa huomioon toiminnan luonne, koko ja laajuus. Ilmoitusvelvollisten tulee vähentää riskiä ja hallita rahanpesun ja terrorismin rahoittamista. Heidän tulee kehittää sisäistä toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa. (Andersén. 2020. 65)

Riskiarvion tekemiseen ei ole valmista pohjaa, vaan tulkitsemisen tekee ilmoitusvelvollinen. He tekevät itse käsityksensä omista asiakkaistaan ja näin valvovat heitä. Pienemmissä yrityksissä valvonta voi olla kevyempää, kun taas isommissa valvonta on laajempaa. (Andersén. 2020. 66)

Vaikka on olemassa erilaisia tyyplejä tehdä riskiarviota, on olemassa selkeitä tapoja tehdä riskiarvio. Aluksi arvioidaan oman toiminnan uhkatekijät, haavoittuvuudet ja riskit. Seuraava vaihe on suunnitella ja toteuttaa riskien hallintakeinot. Viimeinen vaihe on arvioida, kuinka suuri rahanpesuriski jää kattamatta näiden aikaisempien toimintojen jälkeen. (Andersén. 2020. 67)

3.6 Rahanpesun ilmoitusvelvollisuus ja ilmoittaminen

Ilmoitusvelvollisia ovat sellaiset elinkeinoharjoittajat, jotka voivat toimintansa ohessa huomata epäilyttäviä liiketoimia. Nämä liiketoiminnat saattavat liittyä rahanpesuun. Elinkeinoharjoittajia, jotka voivat huomata tällaista toimintaa ovat esimerkiksi:

virtuaalivaluutan tarjoajat, tilintarkastajat, kirjanpitäjät, asianajajat, kiinteistönvälitysliikkeet ja sijoitus-, rahoitus ja vakuutusalan toimijat. (Poliisi. 2022)

Vaikka tilintarkastajat ovat rahanpesulain mukaan ilmoitusvelvollisia, he tekevät suhteellisen vähän rahanpesuilmoituksia. Esimerkiksi vuonna 2019 tilintarkastajat tekivät rahanpesuilmoituksia 13 kappaletta. Syitä tähän voi olla monia, mutta yksi syy on se, että tilintarkastajan voi olla vaikeaa löytää epäilyttäviä liiketoimintoja. Tämä johtuu siitä, että aineistoa on suuri määrä. (Suomentilintarkastajat ry. 2021)

Rahanpesun ilmoitus tehdään rahanpesun selvittelykeskukselle. Ilmoitus tehdään sähköisesti. Tämä ilmoitus ei ole luonteeltaan rikosilmoitus. Tämä ilmoitus perustuu ilmoitusvelvollisen havaitsemaan tavanomaisesta toiminnasta poikkeavaan liiketoimintaan tai toimeksiantoon. Tähän ei ole määritelty rahamääräistä vähimmäisrajaa. Ei myöskään tarvitse tietää tai arvioida, minkälaisesta rikoksesta on kysymys. (Andérsen. 2020. 131)

Ilmoituksessa täytyy olla tieto liiketoiminnan laadusta, liiketoimeen sisältyvien varojen tai muun omaisuuden määrästä ja valuutasta, varojen tai muun omaisuuden alkuperästä tai kohteesta ja syystä, joka teki liiketoimesta epäilyttävän. Myös pitää olla tieto, onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty vai kieltäydytty. (Andérsen. 2020. 131-132)

4 Esimerkkitapauksia

Seuraavaksi käsitellään kahta eri esimerkkitapausta rahanpesusta. Toisesta on annettu jo tuomio korkeimmassa oikeudessa. Tässä tapauksesta ei ole tietoa onko yrityksellä ollut tilintarkastajaa ja onko mahdollinen tilintarkastaja havainnut tilanteen. Toinen tapaus käsittelee Airiston Helmi Oy:tä, joka on ollut uutisissa. Tästä ei ole vielä annettu tuomioita. Casessa käydään läpi, miten asiaa ollaan selvitetty ja tapauksen taustatietoja. Tämän jälkeen käydään läpi, kuinka Airiston Helmi Oy:n tilintarkastajaan kyseinen tapaus vaikutti. Vielä lopuksi käydään läpi, mikä on tälle hetkellä tapauksen tilanne.

4.1 Case 1: KKO:2020:998

Korkeimman oikeuden päätöksen tapauksessa käsiteltiin ajoneuvokaluston siirtymistä yritykseltä toiselle ilman vastiketta. Ennen kuin tapaus siirtyi korkeimpaan oikeuteen, asia käsiteltiin Pohjois-Savon käräjäoikeudessa vuonna 2018 ja tämän jälkeen Itä-Suomen hovioikeudessa vuonna 2019. Korkeimmassa oikeudessa annettiin tämä tuomio vuonna 2020. Henkilö A vaati korkeimmassa oikeudessa, että hänen syytteensä hylätään ja liiketoimintakielto poistetaan tai sitä ainakin lyhennetään, siitä mikä se oli aikaisemmassa tuomiossa ollut. (KKO:2020:98)

Vuonna 2015 henkilö A oli ottanut Y Oy:n nimiin ajoneuvokalustoa X Oy:stä ilman vastiketta. Kuitenkin henkilön A on todennäköisesti tai täytynyt tietää, että henkilö B, joka edustaa yritys X Oy:tä syyllistyy rikokseen, kun hän luovuttaa ajoneuvot. Kyseessä oli kolme kuorma-autoa ja kaksi peräkärryä, joiden yhteisarvo oli noin 40.000 euroa. Tämän jälkeen henkilö A vielä siirsi saman ajoneuvokaluston Z Oy:lle. Vielä tämän jälkeen ajoneuvot siirrettiin C henkilön nimiin Z Oy:ltä. (KKO:2020:98)

Tapauksessa henkilö A:n on katsottu toimineen niin, että hän on hankkinut itselleen tai toiselle henkilölle hyötyä, jotta voisi peittää tai häivyttää omaisuuden laittomaa alkuperää. Käräjäoikeus oli katsonut, että A henkilö oli syyllistynyt tässä törkeään rahanpesuun ja kokonaisuudessa tapahtunut rahanpesu oli törkeä. (KKO:2020:98)

Korkein oikeus katsoi, että A oli ottaessaan ajoneuvon vastaan syyllistynyt avunantoon törkeässä velallisen epärehellisyyteen. Myös siirtämällä Y Oy:ltä ajoneuvon Z Oy:lle ja sen jälkeen siirretty puolisolleen ja pitänyt halussaan ajoneuvoa. Näin luovuttanut omaisuutta eteenpäin peittääkseen tai häivyttääkseen omaisuuden alkuperää. Tällä menetellyllä A on syyllistynyt yhteen törkeään rahanpesuun. (KKO:2020:98)

Teoissa on ollut toiminallinen jatkuvuus, jossa motivaatio peruste on pysynyt koko ajan samana, vaikka rikokset ovat vaatineetkin erilisiä päätöksentekoa. Jos rikokset olisivat olleet erilisiä toisistaan, olisi vaikutus tuomioon ollut vähäisempi. Korkein oikeus katsoo, että koko ajan tavoitteena on ollut omaisuuden pitäminen pois velkojien ulottumissa. (KKO:2020:98)

Korkeimman oikeuden aikaisempien tuomioiden perusteella, kun rahanpesuun liittyvä summa on ollut noin 19.600€ - 62.800€ välillä vankeus tuomio on ollut kahdeksan kuukautta - yksi vuosi vankeutta. A:lle annettiin yksitoista kuukautta vankeutta törkeästä rahanpesusta. Avunannosta törkeän velallisen epärehellisyyteen rangaistus kaksi - kolme kuukautta vankeutta. Rekisterimerkintärikosten vaikutus vankeuteen on yksi - kaksi kuukautta vankeutta. Korkein oikeus katsoi näiden yhteismääräksi yhden vuoden ja kolmen kuukauden vankeustuomion. Hovioikeus oli tuominnut henkilön A ehdolliseen vankilaan ja korkein oikeus oli asiasta samaa mieltä. Hovioikeus mielestä ehdollinen vankila ei ole riittävä rangaistus, kun teko on ollut laadultaan ja kokonaisuudeltaan törkeä. Näin hovioikeus oli myös määrännyt 30 päivää yhdyskuntapalvelua. Myös tästä korkein oikeus oli samaa mieltä hovioikeuden aiemman tuomion kanssa. (KKO:2020:98)

Korkeimman oikeuden mukaan ei ole syytä kumota liiketoimintakieltoa kuten henkilö A on vaatinut. Lain mukaan liiketoimintakielto voi olla vähintään kolme vuotta ja enintään seitsemän vuotta. Kuitenkin liiketoiminnassa henkilö A on syyllistynyt vähäistä vakavampaan rikos menettelyyn. Pyrkimys salata A:n asemaa yhtiössä ja omaisuuden siirto yritys X:ltä oli ollut määrätietoista, vaikka menettely ei muuten ollut kovin suunniteltua. Kuitenkin on jäänyt näyttämättä, miten A:n menettely olisi vaikuttanut velkoihin tai sopimuskuppaneihin

vahingollisesti. Eikä ole näytetty miten julkiseen talouteen tai terveen ja toimivaan kilpailuun olisi vaikuttanut avunanto törkeästä velallisen epärehellisyydestä tai rekisterimerkinnät. Näin korkein oikeus päätti lyhentää hovioikeuden antamaa liiketoimintakieltoa neljään vuoteen. (KKO:2020:98)

Tässä tapauksessa huomaa, ettei rahanpesussa ole aina kyse konkreettisesta rahasta. Tässäkin tapauksessa annettiin useammasta rikoksesta tuomio. Onkin hyvin yleistä, että rahanpesuun liittyikin muitakin rikoksia. Tuomioitakin annettiin tapauksessa erilaisia: ehdollinen vankeus, liiketoimintakielto ja yhdyskuntapalvelu.

4.2 Case 2: Airiston Helmi Oy

Airiston Helmi Oy on yritys, joka teki miljoonakauppoja kiinteistöissä ja tonteissa. Se on perustettu vuonna 2007 syksyllä. Sen taustalla toimii venäläistaustainen mies. Tällä miehellä on myös Maltan kansalaisuus. Malta yleisesti herättää jo epäilyksiä, koska Maltaa käytetään verosuunnittelussa hyväksi tai suoranaudessa veronkierossa. Yhtiöllä halussa on ollut omistuksia Nauvossa, Korppoossa, Paraisilla, Länsi-Turunmaalla ja Houtskarissa. Nämä maat ovat myös sotilaallisesti tärkeitä alueita. (Tolkki. 2018)

Maa-alueista tehtiin kauppoja 9,2 miljoonan euron arvosta Turun saariston alueella vuosien 2007 ja 2014 välillä. Suurimmaksi osaksi yhtiö on ostanut tontteja, kuitenkin he ovat myös myyneet tontteja eteenpäin. Vuonna 2014 on esimerkiksi myyty yksityishenkilölle tontti 4,5 miljoonalla eurolla. Yhtiö on kuitenkin tehnyt paljon tappiota aikaisempina vuosina. Esimerkiksi vuonna 2017 Airiston Helmi Oy teki tappiota yli 300.000 euroa. (Hänninen. 2018)

Yhtiöllä on Venäjän ja Malta lisäksi yhteyksiä muihin Euroopan maihin. Italialainen yhtiöstä tuli Airiston Helmi Oy:n uusi omistaja vuonna 2016. Yhtiön kokouksia on järjestetty niin Italiassa kuin Pietarissa. Yhtiön johtajilla on myös yhteyksiä Viroon ja Puolaan. Puolassa venäläismiehellä, joka on ollut Airiston Helmen pääomistaja vuonna 2016 on ollut ainakin viidessä puolalaisessa yhtiössä hallituksen jäsenenä. Airiston Helmen varajäsenenä on taas toiminut puolalaisismies. Hän on ollut johtoasemissa ainakin seitsemässä eri puolalaisessa yhtiössä. Hänellä on ollut myös prokura eli edustus oikeus kolmeen yhtiöön ja ollut neljässä yhtiössä hallituksen jäsenenä Virossa. (Hänninen. 2018)

Syksyllä vuonna 2018 Keskusrikospoliisi teki mittavat kotietsinnät Airiston Helmi Oy:n omistamalla kiinteistöillä ja maa-alueilla. Etsintöjä poliisi teki noin kymmenessä kohteessa Turun saaristossa ja Varsinais-Suomen alueella. Operaatioon osallistui noin 100 poliisia ja 300 muuta viranomaista. Tätä varten suljettiin ilmatila ja tehtiin ilmoitus valtion johdolle. Etsintöjen yhteydessä poliisi otti kiinni kolme ihmistä ja poliisi takavarikoi kolmen miljoonan euron arvosta käteistä. Tämän lisäksi takavarikoitiin myös valtavat määrät sähköistä aineistoa. Tämä operaatio on ollut ihan omaa luokkaansa Suomessa. Viranomaisilla on ollut

mukanaan kommandopipot ja konepistoolit. Tällaisia etsintöjä on totuttu enemmän vain näkemään elokuvissa tai Italiassa mafiaan liittyvissä operaatioissa. Normaalisti kotietsinnät tehdään hyvin vähäeleisesti. Näissä usein poliisi menee epäillyn oville siviilivaatteissa, eikä ole näin isoa ja näyttävää operaatiota. (Jansson. 2018)

Ylen haastattelussa Turun saaristossa Paraisten Ybbernasissä asuva silminnäkijä kertoi operaatiosta seuraavasti. ”Näin kauempana auton valot. Paikalla oli pakettiauto, josta tuli ulos kaksi poliisia, joilla oli päässään kommandopipot ja käsissään konepistoolit. Poliisit kysyivät, minne olen matkalla.” Tässä vaiheessa poliisi ei ollut kertoneet syytensä heidän paikalla oloonsa. (Hevonoja. 2018)

Ennen kotietsintää on ollut esitutkinta, jota keskusrikospoliisi on tehnyt yhteistyössä Verohallinnon kanssa. Tämä tutkinta on aloitettu jo kuukausia ennen kotietsintää. Suurimpana epäilynä tässä vaiheessa oli, että yhtiö olisi pessyt rahaa useasta miljoonasta. Tämän lisäksi epäiltiin, että yhtiö olisi käyttänyt myös pimeää työvoimaa toiminnassaan. (Happonen & Terävä. 2018)

Vuonna 2022 Patentti- ja rekisterihallinnon tilintarkastuslautakunta antoi päätöksen koskien KPMG Oy Ab:n ja KHT Kari Niukon toiminnasta koskien Airiston Helmi Oy:n ja Suomen Saaristomatkailu Oy:n tilintarkastuksissa. KHT Kari Niukko on toiminut tilintarkastajana KPMG Oy Ab:ssa ja on ollut Airiston Helmi Oy:n ja Suomen Saaristomatkailu Oy:n päävastuullinen tilintarkastaja. Tämä tutkinta aloitettiin joulukuussa 2018. Tutkinta kohdistui vuosien 2012-2017 tilintarkastuksiin. Niukolta patentti- ja rekisterihallitus on pyytänyt selvityksiä, joihin Niukko on vastannut. Kari Niukko teki ilmoituksen vuonna 2021 HT- ja KHT - hyväksyntänsä lakkauttamisesta. Tämän patentti- ja rekisterihallitus on hyväksynyt saman vuonna ja Niukon hyväksynnät ovat lakkautettu. (PRH. 2022)

Niukko on selvityksissään todennut, että tilintarkastuksissa ei ole tullut esille epäilyjä tai epäilyttäviä liiketoimia, jotka olisivat viitanneet rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen. Mielestään hän on hoitanut molempien yhtiöiden tilintarkastuksen rahanpesulain edellyttämien velvoitteiden mukaisesti. Selvityksissä hän myös on ilmoittanut, että vuosina 2011-2017 asiakaskohtaiset riskitasot ovat olleet matalat tilintarkastuksessa. Toimeksiannon hyväksymisen yhteydessä Niukko on selvittänyt pääomistajan kanssa varojen alkuperää. Nämä varat ovat olleet yhtiöllä ennen kuin asiakassuhde on alkanut. Liiketoiminnan tarkastamisessa Niukko on ilmoittanut toimineensa hyvän tilintarkastustavan mukaisesti, eikä hänellä ole ollut syytä epäillä kirjanpidon oikeellisuutta. Hän on hankkinut kertomansa mukaan lain edellyttävät tiedot lähipiiristä. Hänen mielestään ei ole ollut mitään syytä epäillä myöskään toiminnan jatkuvuutta, sillä pääomalaina ovat kattaneet tappiot. Tilinpäätöksiä ei oltu päivätty, mutta Niukon mukaan tämä ei ole ollut merkittävä puute. Myös hallitusten

kokouspöytäkirjoissa on ollut virheitä. Niukon mukaan, kuitenkin nämä ovat johtuneet puutteellisesta kielitaidosta. (PRH. 2022)

KPMG Oy Ab on antanut selvityksen Kari Niukon lisäksi. He ovat toimittaneet tilintarkastuslautakunnalle tilintarkastuksiin liittyvää aineisto vuosilta 2012-2017. Kuitenkaan Suomen Saaristomatkailu Oy:ltä ei ollut vuoden 2012 aineistoa, joten sitä ei tilintarkastuslautakunta voinut tarkistaa. KPMG Oy Ab selvityksestä on pystytty käymään läpi sisäistä laadunvalvontajärjestelmää, sekä miten sitä ollaan sovellettu yhtiöiden tilintarkastusten yhteydessä. (PRH. 2022)

Tilintarkastuslautakunta antoi Kari Niukolle varoituksen. KPMG Oy Ab: tutkinta ei antanut aihetta seuraamuksen määräämiselle. Perusteluksi tilintarkastuslautakunta antoi sen, että Niukko on antanut vuosina 2015-17 tilintarkastuksissa vakiomuotoiset tilintarkastuskertomukset Airiston Helmi Oy:lle ja Suomen Saaristomatkailu Oy:lle. (PRH. 2022)

Tarkemmissa perusteluissa tilintarkastuslautakunta huomio muun muassa seuraavia asioita:

1. Liikevaihtoon ei ole kiinnitetty erityistä huomiota tai tämä ei ole selvinnyt tilintarkastusdokumentaatiosta. Ei ole kiinnitetty huomiota mistä liikevaihto on kertynyt tai miksi liiketoiminta on ylipäättänsä suppeaa ja jatkuvasti tappiollista.
2. Lähipiirisuhteiden tunnistaminen ja lähipiiritapahtumien tarkastamisessa on ollut puutteellista. Käsitys yhtiön lähipiirisuhteista ja -liiketoimista ei ole todennettavissa tilintarkastusdokumentaatiossa. Varsinkin Airiston Helmi Oy:ssä on tapahtunut omistus- ja vastuuasemamuutoksia vuosina 2016-2017. Näinä vuosina olisi tilintarkastajan tullut erityisesti lähipiiriin kuuluvien henkilöiden tunnistaminen ja lähipiirisuhteiden dokumentointi.
3. Vuonna 2016 Airiston Helmi Oy päätti ottaa 650.000 euron suuruisen pääomalainan henkilöltä X. Niukon tilintarkastusaineistosta ei sisällä dokumentaatiota, miten ollaan varmistettu lainan olemassa olosta. Niukon mukaan lainan osalta on tarkastettu pöytäkirja ja sen oikea kirjanpidollinen käsittely.
4. Airiston Helmi Oy:n kirjanpidosta löytyy muitakin kuin yhtiön liiketoimintaan liittyviä tapahtumia.
5. Tilintarkastusdokumentaation perusteella Niukko ei ole noudattanut hyvää tilintarkastustapaa ja ammattieettisiä periaatteita. (PRH. 2022)

Tapaus venyy pitkälle vuoteen 2023. Varsinais-Suomen käräjäoikeus on kertonut, että ensimmäinen käsittely päivä on joulukuussa 2023. Nyt käteisrahat noin 3,5 miljoona euroa on palautettu ja rahanpesuun liittynyt tutkinta on keskeytetty. Syyttäjät ovat nostaneet 2022

kesällä syytteet yhtiötä vastaan. Näitä syytteitä on muun muassa törkeä veropetos, törkeä kirjanpitorikos ja törkeä työeläkevakuutusmaksupetos. Tällä hetkellä epäillään, että veroja ja työeläkemaksuja on vältelty noin 2,85 miljoonan euron edestä. (Yle. 2022)

5 Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen lain uudistus

Rahanpesulakia ollaan uudistamassa eduskunnassa. Uudistuneen lain olisi jo pitänyt tulla jo voimaan 1.4.2022, mutta se on viivästynyt maailman muuttuneen tilanteen takia. Kun laki saadaan voimaan Patentti ja rekisterihallituksen tilintarkastusvalvonta päivittää heidän ohjeistuksensa tilintarkastajille. (Raitio. 2022)

Suomen eduskunnan hallitus on esittänyt muutettavaksi lakia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen estämisestä. Taustalla tähän muutokseen on kansalliset muutostarpeet ja sääntelyn yhteensovittaminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän (FATF) suositusten kanssa. Tämän lisäksi esityksen tarkoituksena on suojata rahoitusjärjestelmää väärinkäytöksiltä. (Valtioneuvosto. 2022)

Vuonna 2019 Suomi sai Euroopan komissiolta lausunnon, jossa ilmoitettiin, ettei Suomi ole saattanut lainsäädäntöään kaikkien neljännen rahanperusdirektiivin säännösten mukaisesti. Suomen hallitus päätti, että hallitus alkaa arvioimaan lainsäädännön täsmentämisestä. Tämä annettiin vastauksena Euroopan komissiolle. Kuitenkin 2020 Euroopan komissio ilmoitti, että he ovat päättäneet rikkomennettelyn Suomen osalta. On mahdollista, että Euroopan komissio aloittaa tämän rikkomusmenettelyn uudelleen. (Eduskunta. 2022a)

Lain muuttamisen valmistelu on jo aloitettu vuonna 2020. Tällöin valtiovarainministeriö asetti työryhmän, jonka tarkoituksena oli valmistella lain muutokset. Työryhmän tarkoituksena oli arvioida, miten rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa lainsäädäntöä tulisi muuttaa. Tässä työryhmä piti huomioida EU:n rahanpesudirektiivien kansallisessa täytäntöönpanossa havaitut puutteet. Myös täytyi ottaa huomioon Financial Action Task Force (FATF) laatima raportista esitetyt toimenpidesuosituksen, koskien suomea ja kansalliset rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvät muutostarpeet. (Eduskunta. 2022a)

Lain ehdotuksen mukaan rahanpesulain 8 luvun 1 §:n 3 momenttia muutettaisiin niin, että oikeushenkilölle määrättävän rikemaksun alarajaa alennettaisiin 1.000 euroon, kun tällä hetkellä se on laissa 5.000 euroa. Syitä alentamiseen on se, että nykyinen rikemaksu on arvioitu liian korkea. Lakivaliokunnan mukaan valvontaviranomaisen määräämä nykyinen rikemaksu sellaisille ilmoitusvelvollisille, joiden liikevaihto erittäin vähäinen on tällä hetkellä kohtuuton. (Eduskunta. 2022b)

Muutosta on tulossa myös asiakkaan tuntemistiedoissa ja niiden säilyttämisessä. Tämän mukaan rahanpesuilmoitusvelvollisen on pidettävä asiakkaan tuntemista ja liiketoimia koskevia asiakirjoja ja tietoja ajantasaisesti. Ilmoitusvelvollisen tulee säilyttää edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus. Tämänhetkisen laista on ollut epäselvyyttä edunvalvojien osalta, mitä laki edellyttää, kun täytyy ottaa huomioon tietosuojalainsäädännön vaatimukset. (Eduskunta. 2022a)

Jos laki ehdotus menee läpi, tulee konkreettisia muutoksia myös tilintarkastajien velvollisuuksiin koskien rahanpesulakia. Ehdotuksen mukaan rahanpesulaki tulisi jatkossa koskemaan myös muitakin tilintarkastustoimeksiantoja. Tällä hetkellä rahanpesulaki rajoittuu koskemaan vain lakisäätteistä tilintarkastusta. Tilintarkastajien valvontaa myös uuden lakiehdotuksen myötä laajennetaan. Jatkossa tilintarkastusvalvonta valvoisi tilintarkastajia rahanpesuvelvoitteiden noudattamista samankaltaisten palveluiden osalta, samalla tavalla kuin se nykyään valvoo jo hyvän tilintarkastustavan noudattamista tilintarkastuslain nojalla. (Raitio. 2022)

Tilintarkastajien näkökulmasta olisi tulossa myös muutoksia termistöön ja käsitteitä määriteltäisiin enemmän. Esimerkiksi käsite ”epäilyttävä liiketoimi” määriteltäisiin. Tällä tarkoitetaan asiakkaan epätavallisia liiketoimia, joiden tosiasiallista tarkoitusta tai tavoitetta tilintarkastaja ei ole itse kyennyt selvittämään. Tai asiakkaan liiketoimia, jotka selvityksen jälkeen ovat epätavallisia ilman asiamukaista perustetta. Käsitteitä yhtenäistettäisiin, jotta ne olisivat linjassa rahanpesudirektiivin käsitteiden kanssa. Tällä hetkellä rahanpesulaissa mainitaan käsitteet poikkeuksellinen, epätavanomainen ja tavanomaisesta poikkeava. Uudessa ehdotuksessa nämä käsitteet yhtenäistettäisiin käsitteeksi epätavallinen. (Eduskunta. 2022a)

Esityksen mukaan muutetun lain piti tulla voimaan jo 1.4.2022. Kuitenkin tilanteet ovat olleet 2022 vuonna hyvin vaihtelevia. Tämän takia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen lain käsittely on siirretty talousvaliokunnassa. Uudesta aikataulusta ei ole tällä hetkellä tietoa. (Raitio. 2022)

6 Tutkimus

6.1 Tutkimus menetelmä

Tämän laadullisen tutkimuksen menetelmäksi on valittu teemahaastattelu.

Teemahaastattelun lähtö kohta on se, että oletetaan haastateltavan käyneen läpi tai kokeneet tietyn asian tai prosessin. Haastattelijalta taas oletetaan, että hän on perehtynyt tutkimuskohteen olennaisiin asioihin. Käynyt läpi aikaisempia tutkimuksia ja perehtynyt

aiheen kirjallisuuteen. Näin haastattelija voi parantaa omaa ymmärrystään kyseisestä aiheesta, joka on haastattelun aihe. (Juuti & Puusa 2020, luku 6)

Teemahaastattelua pidetään puolistrukturoituna haastatteluna. Usein sitä pidetään välimuotona lomakehaastattelun ja strukturoimattoman välillä. Tällä ei ole yhtä määrittelyä, vaan se vaihtelee tutkijan oman tulkinnan mukaan. Esimerkiksi joidenkin mielestä kysymykset ovat laadittu etukäteen sanatarkasti, kun taas toisen tulkinnan mukaan kysymysten sanamuotoa voidaan vaihdella. Myös kysymysten järjestystä voidaan vaihtaa. Kuitenkin kaikissa näkökulmissa tulee esille se, että haastattelun näkökulma on lyöty lukkoon, mutta kaikkea siitä ei. (Hirsjärvi & Hurme 2015, luku 4)

Tämä haastattelu tyyppi on hyvin vapaamuotoinen ja se etenee teemoittain. Osa lähtökohdista on päätetty etukäteen ja haastattelija pyrkii ohjaamaan haastateltavaa näihin. Kuitenkaan haastattelija ei kontrolloi haastattelua kokonaan. Tämä on hyvin vapaamuotoinen ja joustava haastattelu. Teemahaastattelussa edetään teemoittain ja niihin koskevien tarkentavien kysymysten avulla. Kun on valmiiksi suunniteltu haastattelun teemat ja niihin liittyvät tarkentavat kysymykset, voidaan varmistua siitä, että haastateltava saa tarvittavat tiedot koskien tutkimuksen ongelmaa ja tarkoitusta. (Juuti & Puusa 2020, luku 6)

Tähän tutkimukseen valitsin teemahaastattelun juuri siksi, että saisin avoimempia vastauksia ja enemmän keskustelun omaisen haastattelun. Tämä tapa sopi myös siksi, että tilintarkastajilla on rahanpesuilmoitusvelvollisuus. Tämän vuoksi heille aihe on hyvin tuttu ja he pystyvät vastamaan kysymyksiin tilintarkastajan näkökulmasta.

6.2 Haastattelun suunnitelma

Teemahaastattelu koostuu kolmesta eri teemasta. Nämä teemat ovat rahanpesu, mahdollinen uusi asiakas ja rahanpesuilmoitus. Nämä teemat ovat valittu sen takia, että nämä tukevat itse tutkimusta. Ensimmäisen teeman tarkoituksena on selvittää, kuinka rahanpesu vaikuttaa itse tilintarkastamiseen ja minkälaisiin toimiin on siirrytty, jos on havaittu rahanpesua. Toisena teemana oleva mahdollinen uusi asiakas, keskittyy enemmän siihen millä perusteella annetaan tilintarkastustarjouksia ja halutaanko vältellä riskisempiä yrityksiä. Viimeisenä teemana on rahanpesuilmoitus. Tässä on tarkoitus selvittää, kuinka rahanpesuilmoituksen tekemiseen suhtaudutaan. Pyritään selvittämään, pidetäänkö rahanpesuilmoituksen tekemistä haastavana vai minkä takia rahanpesuilmoituksia tehdään tilintarkastajien toimesta hyvin vähän.

Haastattelu halutaan pitää avoimena keskusteluna, mutta on haastattelu runko, jolla pystytään ohjaamaan haastattelua. Jokaisessa teemassa on 3 kysymystä, jotka tukevat kyseistä teemaa.

6.3 Haastattelun toteutus

Haastattelu toteutetaan, joka paikan päällä tai etäyhteyden avulla. Etäyhteytenä käytetään teams sovellusta. Toteutus tavan valitsee haastateltava. Haastattelut nauhoitetaan haastateltavan suostumuksella. Nauhoituksessa käytetään iphone 12, applen nauhoitus ohjelmaa. Itse haastattelut toteutetaan marraskuussa 2022.

Haastattelun uskotaan kestävän noin 30-45 minuuttia per haastateltava. Näin jokaiselle aihe alueelle on aikaa reilut 10 minuuttia. Toisaalta osassa teemoista voi mennä vähemmän aikaa, kun toisissa menee enemmän. Riippuen siitä, mihin kysymyksiin halutaan saada vastauksia haastattelun aikana. Aikaa voi kulua myös enemmän, jos haastateltavalla on teemaan sopivia muita kommentteja, jotka eivät liity alustaviin kysymyksiin.

6.4 Teemat

Rahanpesun teeman tarkoituksena on selvittää minkälaisia rahanpesu havaintoja ovat tilintarkastajat kohdanneet tilintarkastustyössään. Onko ne olleet aiheellisia vai onko havainnot olleet vain ”säikähdyksiä”. Jos kyseessä ei ole ollutkaan rahanpesu, miten tämä on saatu selvitettyä. Toisena kysymyksenä, johon olisi tarkoitus saada vastaus on vaikuttaako se, kuka tekee kirjanpitoa rahanpesu epäilyyn. Tämä nousi esille, koska on olemassa eri tasoisia kirjanpitäjiä. Osa kirjanpitäjistä voi havaita rahanpesuepäilyn kirjanpitoa tehdessä ja näin puuttua siihen aikaisemmin. Kuitenkin voi olla tilanteita, jossa yrittäjä itse tekee kirjanpitoa. Myös halutaan selvittää mitä aloja tilintarkastajat kokevat olevan eniten rahanpesuriskisiä. Tässä voi tulla esille omat kokemukset tai alasta oleva yleinen mielipide.

Uuden asiakkaan tunnistaminen teemassa pyritään selvittämään sitä, miten pystytään varmentumaan mahdollisesta uudesta asiakkaasta. Minkälaisia tietoja yrityksestä etsitään ennen mahdollista tarjouksen antamista. Tässä halutaan selvittää, onko tilintarkastajille tullut vastaan tilannetta, jossa he ovat kieltäytyneet ryhtymästä tilintarkastajaksi rahanpesuriskin vuoksi. Myös tämän teeman aikana halutaan saada vastaus, mitä tietoja uudelta asiakkaalta kerätään ja miten uusi asiakas tunnistetaan. Miten uuden asiakkaan tietoja säilytetään.

Viimeisenä teemana on rahanpesuilmoitus. Tässä halutaan tietää, kuinka moni haastateltavista on itse tehnyt rahanpesuilmoituksen, sillä on tullut ilmi, ettei tilintarkastajat tee paljon ilmoituksia. Myös halutaan kuulla haastateltavien oma aavistus siitä, miksi niitä tehdään niin vähän. Ajatuksia halutaan saada tietoon siitä, minkälaiseksi rahanpesuilmoitus koetaan. Onko se matalan kynnyksen ilmoitus vai tehdäänkö niitä vain silloin kun ollaan täysin varmoja rahanpesusta? Koetaanko se helpoksi tehdä vai työlääksi ja aikaa vieväksi?

6.5 Aineiston käsittely ja analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa analysoitava aineisto on aina, joko teksti tai kuvamuodossa. Tämän takia haastattelut täytyy muuntaa teksti muotoon eli ne litteroidaan. Litterointi on erittäin työlästä, mutta sen aikana tutkija pystyy paremmin perehtymään analysoitavaan aineistoon. Litteroinnin aikana tutkija pystyy määrittelemään mikä aineistosta on tärkeää tutkimusongelmaa ajatellen. Kun aineisto on muutettu tekstimuotoon, se myös helpottaa tutkijan analysoimista. Tekstimuodossa on helpompi käsitellä aineistoa ja sitä voidaan järjestelmällisesti läpikäydä, ryhmitellä ja luokitella. (Vilkkä 2021. luku 5)

Litterointia ei kuitenkaan tarvitse tehdä koko aineistolle, vaan siitä voi myös tehdä vain osan. Tähän vaikuttaa kuitenkin se mitä teemoja halutaan nostaa esiin haastattelusta. Tärkeää litteroinnissa on se, ettei haastateltavan sanomisia saa muokata tai muuttaa. Tässä on kyse haastateltavan ja tutkijan luottamuksesta. (Vilkkä 2021. luku 5)

Aineiston keruu ja analysointi kulkevat osittain limittäin laadullisessa tutkimuksessa. Tämän takia ei ole yksiselitteisiä ohjeita aineiston analysointiin. Analysointi vaihtelee sen mukaan, minkälainen tutkimus on. Kun analysointi tapahtuu samanaikaisesti aineiston keruun kanssa, voidaankin palata tarkentamaan haastateltavan kanssa jo käytyä teemaa. On myös mahdollista, että tutkija lisää haastateltavien joukkoon uuden henkilön. Tämä tapahtuu yleensä silloin kun huomataan, että uuden henkilön lisääminen on tutkimuksen kannalta olennaista. (Juuti & Puusa 2020, luku 9)

Tässä työssä ensin litteroitiin haastattelut ja tämän jälkeen niitä alettiin käymään tarkemmin läpi. Litterointi tehtiin hyvin pian haastattelujen jälkeen, jolloin itse haastattelu tilanne oli hyvin muistissa. Litteroinnista jätettiin pois puhekielessä käytettävät täytesanat kuten ”öö” ja ”sillee”, jotta tekstit pysyisivät selkeämpänä ja helpommin käsiteltävinä. Litteroinnin jälkeen luettiin tekstit läpi ja sen jälkeen tarkemmin teemoittain. Teemat käytiin yksitellen läpi ja vertailtiin haastateltavien vastauksia keskenään.

7 Tutkimuksen tulokset

Tutkimukseen osallistui viisi HT-tilintarkastajaa, kahdesta eri tilintarkastusyhteisöstä. Iältään haastateltavat olivat 29-50 vuotiaita. Haastateltavien nimiä ei käytetä tuloksissa, vaan heihin viitataan: Tilintarkastaja A, - B, - C, -D ja - E.

Tilintarkastaja	Auktorisointi	Tilintarkastuskokemus vuosina	Tilintarkastusyhteisö	Haastattelun kesto (minuuteissa)
A	HT	4	1	42
B	HT	10	2	50
C	HT	5	1	44
D	HT	21	2	38
E	HT	6	1	45

Taulukko 1: Haasteltavan taustatiedot

Rahanpesu

Haastatteluiden ensimmäisenä teemana oli rahanpesu. Tästä teemasta nousi esille haastateltavilla rahanpesuepäilyt ja niiden yleisyys. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että rahanpesuepäilyjä tulee vastaan tosi harvoin. Kuitenkin jos epäilyjä on herännyt rahanpesusta ovat he katsoneet aineistoa tarkemmin ja usein ne ovatkin jäänyt pelkäksi epäilyksi. Yleensä tilintarkastusaineistosta löytyykin heränneille epäilykselle vastaukset ja näin rahanpesua ei enää epäillä.

Epäily voi tulla uudessa toimeksiannossa jo heti alkuun. Toimiala voi vaikuttaa riskiseltä, jonka takia epäily on tullut. Mutta kuitenkin epäily on kadonnut, kun on alettu tekemään tarkastusta ja on todettu, ettei yrityksellä ole mitään epäilyttäviä liiketoimia. (Haastateltava B)

Jos on havaittu yksittäisiä epäilyttäviä liiketapahtumia, voidaan kysyä tarkentavia kysymyksiä asiakkailta. Tarkentavien kysymyksien yhteydessä voidaan toimittaa lisäaineistoa liittyen epäilyttävään toimintaan.

Välillä saatu aineisto voi olla puutteellista, jonka takia joudutaan pyytämään lisää aineistoa. Yleensä, kun saadaan lisäaineistoa esimerkiksi puuttuvia kauppakirjoja, saadaan parempi varmuus tapahtumien oikeudellisuudesta. (Haastateltava B)

Mutta mistä rahanpesuepäilyt voivat tulla? Liittyvätkö nämä tiettyihin aloihin, yrityksen sisäisiin suhteisiin vai kirjanpitäjäänkin? Tätä selvitettiin myös haastattelussa.

Rahanpesuriskisinä aloina haastatteluissa nousi esiin kaikissa haastatteluissa rakennus- ja

ravintola-ala. Näiden lisäksi haastateltava D lisäsi rahanpesuriskiksi: logistiikka- ja kuljetusala, uhkapelit ja asekauppa. Tämän lisäksi yritysmuodoista nousi esille yhdistykset ja säätiöt, sillä ne voivat pahimmassa tapauksessa pyörittää rahaa epämääräisesti toiminnassaan. Myös venäjä suhteet nousevat valitettavasti esille osissa haastatteluissa.

Muistan lukeneeni myös tilastoja, että merkittävämmät suomalaiset rahanpesurikokset ovat liittyneet valitettavasti venäjäsuhteisiin. Tämän hetkinen tilannekin vaikuttaa toki, kun täytyy tarkastella tilintarkastuksen yhteyksissä EU:n pakotelistoja. (Haastateltava A)

Venäjän tulesa haastatteluissa esille pystyi huomaamaan vastauksissa, että venäjä on ollut riskinen jo ennen Ukrainan hyökkäystä. Kuitenkin tämän jälkeen on työmäärä ja varautuminen suurentunut juuri pakotelistojen takia. Täytyy varmistaa tarkemmin, onko yhtiöllä kytköksiä Venäjälle, jos yrityksessä toimii venäläisiä, täytyy tietää ovatko he pakotelistan alaisia. Tämä vaikuttaa kasvavana työmääränä tilintarkastuksissa. Riskit eivät jää kuitenkaan pelkästään Venäjään, vaan riskisiä ovat myös monet maat. Kansainvälistä kauppaa pidetäänkin riskisempänä, kuin pelkkää kotimaan kauppaa.

Myös nousi erilaiset tapahtumat esille haastattelussa. Haastateltavan C:n mukaan käteiskauppaa pidetään enemmän riskisenä, kuin pankkikauppaa. Jos käteiskaupassa on suuria summia, voidaan alkaa epäilemään rahanpesua. Pankkia pidetään turvallisempana. Tämän vuoksi pidetään myös rahanpesuriskisinä aloja, joissa on paljon käteiskauppaa. Myös tätä kommenttia tuki muut haastateltavat.

Epäilyttäviä toimintoina pidetään haastateltavien mukaan myös liiketapahtumia, jossa ei myydä tai osteta mitään konkreettista, kuten konsultointiin voi liittyä rahanpesunnäkökulmasta enemmän riskiä, kuin ostettuun tavarahan. Kyse ei kuitenkaan ole sellaisesta, että epäiltäisiin kaikkia konsultointilaskuja, vaan että niihin voi liittyä enemmän riskiä. Jos niitä vertaa, vaikka ostettuun tavarahan esimerkiksi normaalimpi tavara lasku biltemalta. Myös esiin nousi tapahtumat, jotka poikkeavat normaalista liiketoiminnasta. Yritykset ovat ilmoittaneet omat toimialansa, kuitenkin voi välillä olla muita liiketoiminnan kuluja. Jos liiketoiminnan muita kuluja alkaa olla paljon ja ne ovat merkittäviä alkaa heräämään epäilyksiä.

Se kuka tekee kirjanpidon vaikuttaa osittain rahanpesuriskin arvioimiseen tarkastettavassa yhtiössä. Ulkoisia pidetään yleisesti ottaen luotettavampana kaikkien haastateltavien mielestä. Kuitenkaan ei luoteta täysinkään ulkoisiin tilitoimistoihin. Tilitoimistoissa on selkeitä eroja. Kirjanpitäjänä voi tilitoimistossa toimia melkein kuka tahansa, jolloin luotto ei ole aina niin suuri. Kirjanpitäjä voi suorittaa KLT-tutkinnon, mutta sekään ei anna täyttä varmuutta, jos on kyse rahanpesusta.

Ulkoinen kirjanpitoimisto vähentää, ehkä yleisellä tasolla kaikenlaisia väärinkäytöksiä, mutta joskus on tullut eteen myös tilanteita, että kirjanpitäjäkään ei ole välttämättä täysin varma, siitä mitä kirjanpitoon kirjaavat. Eli on voitu kirjata vain johdon sanomasta jotain. (Haastateltava C)

Haastatteluissa painotetaan, että riskiarviointi asiakkailla tehdään samalla tavalla riippumatta siitä, kuka tekee kirjanpidon. Tämä kertoo siitä, että tilitoimisto ei ”helpota” tilintarkastajan työtä. Rahanpesuriskejä voi aina tulla esille.

Toki ulkoinen tilitoimisto madaltaa yleisellä tasolla väärinkäytösriskiä ja riskiä taas puolestaan nostaa myös yleisellä tasolla niin sanotut vaaralliset työyhdistelmät. Jos vielä tämän lisäksi tositteiden hyväksynnässä ja valvonnassa on puutteita, väärinkäytösriski ja sitä kautta myös rahanpesuriskin voidaan arvioida olla korkeampi. (Haastateltava A)

Uusi asiakas

Toisena teemana oli mahdollinen uusi asiakas. Tässä teemassa nousi esille mitkä asiat vaikuttavat mahdolliseen uuteen asiakkaaseen ja mitä asiakkaasta tulee ottaa selville. Kun mahdollisesta asiakkaasta tuleekin asiakas, mitä tietoja hänestä tällöin kerätään. Myös minkälaisia toimenpiteitä uuden asiakkaan kohdalla tehdään.

Haastateltava E kertoo, että kun tilintarkastajat saavat tarjouspyynnön mahdollisesta asiakkaasta, tekee tilintarkastaja taustatyötä ennen tarjouspyynnön tekemistä. Tässä vaiheessa tutkitaan aikaisempia tilinpäätöksiä, näistä saa hyvän käsityksen yrityksen liiketoiminnan laajuudesta. Myös tilintarkastajat haluavat ottaa selvää yrityksen toimialasta. Tässä vaiheessa pohditaan, kuinka riskinen yrityksen toimiala on. Näitä toimialoja ovat juuri aikaisemmin mainitut rakennus- ja ravintola-ala. Myös yritys muoto vaikuttaa. Onko yritys osakeyhtiö vai kommandiittiyhtiö?

Omistusrakenteeseen kiinnitetään suurta huomiota. Kuinka paljon on omistajia ja ketkä ovat omistajia. Tällä hetkellä, jos on Venäläisiä omistajina, täytyy selvittää ovatko he EU:n pakotelistoilla. Jos ovat pakotelistalla täytyy pohtia tarkemmin tarjouksen antamista ja miten tämä vaikuttaa itse tilintarkastukseen.

Kun tulee tarjouspyyntö täytyy tehdä paljon taustatyötä mahdollisesta asiakkaasta ennen, kuin tekee tarjouksen. Täytyy tutkia toimialaa, yrityksen historiaa, minkälainen taloustilanne yrityksellä on. Haen asiakastiedoista yrityksen kaikki yritystiedot, jotta pystyn selvittämään lähipiiritiedot. Myös googletan vastuuhenkilöitä. (Haastateltava E)

Haastateltavien kanssa pohdittiin kanssa, onko tullut vastaan tilanteita, jossa kieltäydyttäisiin mahdollisesta uudesta asiakkaasta mahdollisen rahanpesuriskin takia. Haastateltavat A, C ja D totesivat kaikki heti, ettei tällaista tilannetta ole tullut heillä urallaan vastaan. Eikä heillä ollut aiheeseen lisättävää.

Ei ole tullut suoranaiset vastaan, että olisi pelkän rahanpesuriskin takia kieltäydytty. Vaan on ollut muitakin tekijöitä, jonka takia ei olla tehty tarjousta. Taustatyössä on arvioitu riski liian korkeaksi, jonka takia on ollut viisaampaa jättää tarjoustekemättä. (Haastateltava B)

Haastateltava E oli samaa mieltä haastateltavan B:n kanssa eli ei suoranaisesti rahanpesun takia ole kieltäytynyt rahanpesuriskin takia. Haastattelussa esille kuitenkin nousi juuri toimialariski, yhtiön taloustilanne tai vastuuhenkilön tiedot. Nämä olivat esimerkkejä, mitkä vaikuttavat siihen tehdäänkö tarjouspyyntöä.

Epäilyttäväksi tekijöiksi mainittiin samoja asioita, mitä oli tullut aikaisemminkin haastatteluissa vastaan. Eli lähipiirisuhteet ja esimerkiksi tällä hetkellä Venäjä suhteet tai venäjän kansalaisuudet. EU:n pakotelista voi vielä kasvaa, jonka nyt oleva henkilö voikin myöhemmin olla tällä pakotelistalla.

Teeman viimeisenä vaiheena käytiin läpi, minkälaisia toimenpiteitä uuden asiakkaan kanssa tulee, kun toimeksianto on sovittu. Osa haastateltavista ovat samoissa tilintarkastusyhteisöissä töissä, joten heillä on samat vastaukset keskenään. Myöskään tilintarkastusyhteisöillä ei ole suuria eroja toimenpiteiden kanssa.

Kaikki haastateltavat kertoivat, että saatu aineisto säilytetään sähköisesti ja tietoja päivitetään tarpeen mukaan. Esimerkiksi, jos lähipiiri muuttuu, selvitetään uusi lähipiiri kunnolla tilintarkastuksen yhteydessä. Osa toimenpiteistä tallennetaan excel tiedostoihin, jotka ovat tilikausikohtaisia.

Tilintarkastusyhteisö 1 toimenpiteisiin kuuluu seuraavanlaisia toimenpiteitä:

- Riskiarvionteko
- Asiakkaan vahva tunnistaminen toimeksiantokirjeen allekirjoituksen yhteydessä
- Edunsaajatietojen selvittäminen ja tarkastaminen, että ne on ilmoitettu oikein
- Kaupparekisteritietojen tarkastaminen, että ne on ilmoitettu oikein
- Lähipiirin selvittäminen kaupparekisteristä ja mahdollinen haastattelu
- EU:n pakotelista, ettei asiakasta ole siellä
- Myös yleisesti ymmärryksen hankkiminen asiakkaan liiketoiminnasta, jotta voidaan tunnistaa normaalista poikkeavia liiketapahtumia

Haastateltava A kertoi myös, henkilöllisyys todennetaan aina uuden asiakkaan kohdalla. Menetelmänä käytetään tilintarkastuksen toimeksiantokirjeen sähköisen allekirjoituksen yhteydessä sitä, että asiakas allekirjoittaa sen vahvan tunnistautumisen avulla, jolloin henkilöllisyys todennetaan pankkitunnusten tai mobiilivarmenteen avulla. Mikäli jostain syystä

toimeksiantokirjettä ei pystyttäisi allekirjoittamaan vahvalla tunnistautumismenetelmällä, pyydetäisiin henkilöllisyyden varmentamista varten perinteisesti ajokortti, henkilökortti, passi, kuvallinen KELA-kortti, muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja. Nämä täytyvät olla suomalaisen viranomaisen myöntämiä.

Tilintarkastusyhteisö 2 oli samat toimenpiteet, kuin tilintarkastusyhteisö 1:llä. Heidän haastatteluissa tuli vain lisäksenä, että henkilötodistus pyydetään aina uuden asiakkaan kohdalla. Henkilöllisyystodistukseksi käy samat viranomaisten myöntämät todistukset, kuin tilintarkastusyhteisö 2.

Rahanpesuilmoitus velvollisuus.

Rahanpesuilmoitus teemassa ensin pohdittiin kaikkien haastateltavien kanssa, minkälaiseksi rahanpesuilmoitus koetaan. Onko rahanpesuilmoitus matalankynnyksen ilmoitus vaiko korkeamman kynnyksen. Rahanpesuilmoitus koetaan olevan matalankynnyksen ilmoitus haastateltavien mukaan.

Joo, koulutuksissa paljon puhutaan, että pelkkä liiketoimen poikkeaminen tavanomaisesta riittää ja jos sille ei löydy selitystä tulee tehdä rahanpesuilmoitus ja se ei ole samanlainen ilmoitus, kun rikosilmoitus, mutta kyllä siihen jollain tavalla vähän myös kuumottavia ajatuksia liittyy.
(Haastateltava A)

Kaikilla haastateltavilla tulikin tässä teemassa esille koulutukset ja kuinka niissä puhutaan rahanpesuilmoituksen tekemisistä. Esille nousi juuri se, että rahanpesuilmoitus pitäisi tehdä jo pienestäkin epäilystä. Haastateltava B, kuitenkin huomauttaa, että täytyy kuitenkin tehdä kunnon taustatyö ennen kuin lähtee ilmoitusta täyttämään.

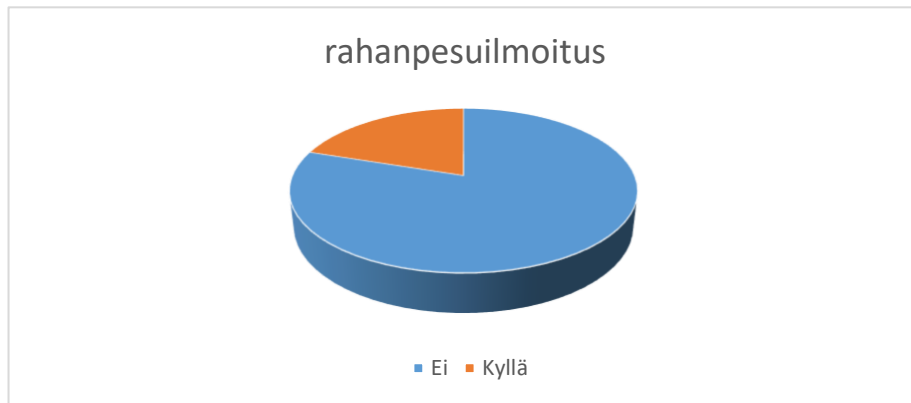
Kyllä ja muutenkin Suomessa voi luottaa siihen, että ilmoituksen tekijää kohdellaan asianmukaisesti, eikä ole suurta riskiä esimerkiksi korruptioon viranomaisten puolelta. (Haastateltava C)

Haastatteluissa korostuu juuri, että ei itselleen tule mitään haittaa rahanpesuilmoituksesta. Enemmänkin tulee haittaa, jos on havainnut rahanpesuepäilyn ja siitä ei ilmoitakaan eteenpäin.

Riippumatta siitä onko rahanpesuilmoitus matalankynnyksen ilmoitus vai korkeankynnykset, se on kuitenkin lain mukaan pakko tehdä. Jos alkaa tältä kannalta asiaa miettimään. (Haastateltava B)

Tämä haastateltavan B:n kommentin ajatukset nousivat esille myös muilla haastateltavilla. Kun tilintarkastajat ovat rahanpesulain mukaan ilmoitusvelvollisia, ei oikein voi olla tekemättä rahanpesuilmoitusta, haastateltavan D nostaa esille haastattelussaan.

Rahanpesuilmoituksia on tehnyt vain yksi henkilö haastateltavista. Tilintarkastajat ovat tehneet 2021 vain 13 ilmoitusta. Tämänkin tutkimuksen tulos kertoo, että tilintarkastajat tekevät vähän rahanpesuilmoituksia. Haastateltava E totesi haastattelun aikana, että on kuitenkin kuullut, että rahanpesuilmoituksen tekeminen on haastava prosessi.

Kuvio 4: Rahanpesuilmoitusten määrä haastateltavilla

Kun vain yksi haastateltavista oli tehnyt rahanpesuilmoituksen, vain hän pystyi kertomaan itse rahanpesuilmoituksen tekemisestä. Haastateltava koki ilmoituksen tekemisen yllättävän haastavaksi ja aikaa vieväksi. Hän oli olettanut, että ilmoituksen tekemisessä ei menisi vain muutama tunti. Kuitenkin rahanpesuilmoituksen tekeminen oli vienyt häneltä kokonaisen työpäivän.

Ilmoitus tuntui, jotenkin hyvin raskaalta. Piti tietää yksityiskohtia ilmoitusta varten, joita en itse pysty selvittämään. Itse en tiennyt mikä BIC koodi ulkomaalaisilla pankkitileillä oli, joihin oli siirretty rahaa tai ehkä tämänkin olisi voinut selvittää, mutta olisi vienyt taas hirveästi aikaa. (Haastateltava B)

Haastateltava kuitenkin painotti, että ohjeistukset rahanpesuilmoituksen tekoa varten olivat hyvät ja todella laajat. Kuitenkin hän oli joutunut soittamaan neuvoa ilmoituksen täyttöö varten. Ohjeistukset puhelimesta olivatkin auttaneet häntä jatkamaan rahanpesuilmoituksen täyttöö.

Olin ajatellut, että sivut olisivat olleet modernimmat ja helppokäyttöisemmät, vaikka ohjeet olivat hyvät silti meni aikaa sivujen tutkimiseen. Ehkä olisi aika hieman päivittää rahanpesuilmoituksen sivuja. (Haastateltava B)

Myös toivottiin, että olisi selkeät ohjeet jatkoa varten. Tullaanko rahanpesuilmoituksesta ottamaan yhteyttä tekijään millaisella aikataululla? Kuitenkin ilmoituksen tekemisestä on kulunut aikaa, eikä kukaan ole ollut keskusrikospoliisista yhteydessä koskien rahanpesuilmoitusta.

Rahanpesuilmoituksen jälkeen tuli tietty ilmoitus, että ilmoitus on vastaanotettu, mutta olisi kiva tietää otetaanko tarkemmin yhteyttä asiasta myöhemmin. Ymmärrän, että he saavat paljon ilmoituksia pankeilta ja niiden selvittely varmasti vie aikaa. Viesti, että otetaan yhteyttä kuukausien sisällä tai vuoden sisällä olis ollut kiva. Nyt tässä on välillä miettinyt, otetaanko tässä ollenkaan enää yhteyttä. Vai tuleeko viesti, ettei asiaa tutkita enempää. Ei voi tietää aika kai sen näyttää. (Haastateltava B)

Itse rahanpesuilmoituksen prosessin vaiheista haastateltava kertoi sen eri vaiheista. Ensinnäkin hän oli luonut rahanpesun selvittelykeskukselle organisaatiolle omat tunnukset. Jo tässä vaiheessa ohjeiden luku oli ollut tarpeen. Tämän jälkeen hänen täytyi luoda vielä itselleen tunnukset organisaation alle. Tämän jälkeen alkoi tutustuminen siihen, miten ilmoitus konkreettisesti tehdään. Tässä vaiheessa hän selvitti, mitä yksityiskohtia hänen täytyi ilmoitukseen laittaa. Tämän jälkeen hän kävi läpi omia havaintojaan, mitä hän oli tehnyt tilintarkastuksen yhteydessä. Samalla hän kokosi tiedot mitä hän tarvitsee itse rahanpesuilmoitusta varten, jotta itse ilmoituksen tekeminen sujuisi nopeammin ja helpommin. Itse rahanpesuilmoituksessa hän oli laittanut, että tilintarkastus on keskeytetty tämän rahanpesu epäilyn takia. Rahanpesuilmoituksessa piti tarkentaa, mitä tapahtumia oli tapahtunut, joiden takia rahanpesua epäillään. Tämän jälkeen, laitettiin vielä tiliotteet järjestelmään.

Lopuksi vielä pohdittiin, miksi rahanpesuilmoituksia tehdään niin vähän tilintarkastajien toimesta. Kaikilla on tullut koulutuksista mieleen, että rahanpesuilmoituksia tilintarkastajat tekevät todella vähän, kun taas pankit tekevät useita tuhansia ilmoituksia. Syitä tähän jouduttiinkin pohtimaan pidemmän aikaa.

Pankeilla on oletettavasti omat rahanpesutiimit ja heidän on helpompi tunnistaa rahanpesua, kun saavat heti ilmoituksia epäilyttävistä rahaliikenteistä pankkitileillä. En tiedä tekevätkö he myös kaikista näistä epäilyttävistä tapahtumista ilman tarkempia selvityksiä ilmoituksen, joka voisi selittää miksi pankit tekevät niin paljon enemmän ilmoituksia, kuin tilintarkastajat. Heillä on näihin paljon suuremmat resurssit tutkia rahanpesu epäilyjä. (Haastateltava B)

Myös esille nousi se, että rahanpesurikoksia voi olla vaikeaa tunnistaa. Tilintarkastuksessa on käytössä olennaisuusrajat, jos rahanpesu on tapahtunut olennaisuusrajojen alapuolella, rahanpesua ei havaita. Tilintarkastuksessa ei ole tarkoitus tarkastaa jokaista tapahtumaa, ellei tälle ole jotain erityistä syytä.

Yksikertaisesti, ettei havaita joko riskiä tai itse mahdollista tekoa. Erään artikkelin mukaan poliisinkin on ollut Suomessa vaikeaa todistaa rahanpesurikoksia Suomessa, eikä todistetuissa rikoksissa rahanpesun määrät ilmeisesti Suomessa ole olleet pääsääntöisesti kovin suuria. Täten tällaisia rikoksia on varmasti vaikeaa tavanomaisessa tilintarkastuksessa havaita, kun tavallisessa tarkastuksessa ei esimerkiksi käydä jokaista liiketapahtumaa läpi. Eli esimerkiksi jos määrät ovat pieniä ne voi mennä tarkastusolennaisuuden alle, jolloin niitä ei havaita. (Haastateltava A)

Esimerkiksi kirjanpitäjät käyvät läpi kaikki tapahtumat, kun taas tilintarkastajat tekevät ns. vain pistokokeita aineistosta. Kirjanpitäjien on varmaan helpompi tunnistaa rahanpesua, kun käyvät kaikki tapahtumat läpi. Ja kanssa pankit käyvät kaikki tilitapahtumat taas läpi. (Haastateltava E)

Näistä kommentteista nousi esille, että rahanpesuilmoitukset mitä tilintarkastajat tekevät ovat varmoja. Niitä ei tehdä ilman todisteita ja varmuus, että rahanpesua on tapahtunut, voidaan pitää varmempana. Tietenkin lopullisen tutkinnan tekee aiheesta poliisi ja on heidän tehtävänsä omissa tutkimuksissaan saada lopullinen varmuus, onko rahanpesua varmasti tapahtunut.

8 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten rahanpesulaki vaikuttaa tilintarkastuksessa. Teoria, esimerkkitapaukset, mahdollinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen lain ja tutkimus yhdessä antavat tähän vastauksia. Teoriassa ja esimerkki tapauksissa tuli esille konkreettisia vaikutuksia tilintarkastukseen. Mahdollinen lakimuutos taas käsitteli, kuinka tämä muutos tulee helpottamaan tilintarkastajien työtä, kun määritelmät tulevat selkeämmiksi. Tutkimus osuudessa tuli hyviä näkökulmia tilintarkastajilta koskien rahanpesua.

Työn lopputuloksena tuli asiakkaan tunnistuslomake uuden asiakkaan kohdalla. Tässä asiakirjassa on hyödynnetty hankittua teoriaa ja tutkimusta. Tunnistamislomakkeen pääpaino on kuitenkin laissa ja tilintarkastajan velvollisuudessa tuntea asiakkaansa.

Lähtökohtana oli saada päivitetty versio asiakkaan tunnistamislomake. Aiemmin toimeksiantoyrityksellä on jo ollut tunnistamislomake, mutta kun lait ja säädökset muuttuvat sitä on täytynyt päivittää. Haasteena tunnistamislomakkeen tekemisessä oli se, kuinka lomakkeesta saada riittävän selkeä asiakkaalle täytettäväksi. Kuitenkin tunnistamislomakkeen tulee olla sellainen, että se täyttää vaatimukset.

Tunnistamislomakkeen tekemisessä käytin hyödyksi rahanpesu ja terrorismin rahoittamislain lisäksi patentti- ja rekisterihallituksen ohjeistuksia. Näin pystyin varmistamaan, että lomakkeeseen tulee kaikki vaadittavat tiedot. Laki ja ohjeistukset voivat muuttua vuosien aikana, jolloin lomaketta tullaan muokkaamaan sopivaksi.

Tutkimuksen pääongelmaksi oli aluksi asetettu kuinka rahanpesun tunnistaa. Tähän saatiin hyviä vastauksia tutkimuksessa ja näitä vastauksia tukee teoria. Teoriasta selviää mitä rahanpesu on ja miten se tehdään. Haastatteluista selvisi, että rahanpesua ei havaita helposti tilintarkastuksessa.

Alaongelmia oli asetettu kolme. Miten asiakkailta saatuja tietoja hyödynnetään? Miten säilyttää tietoja turvallisesti? Kuinka rahanpesuilmoitus tehdään? Tutkimus osuudessa saatiin näihin hyvin vastauksia. Yksi tilintarkastaja oli tehnyt rahanpesuilmoituksen, joten häneltä saatiin hyvä konkreettinen esimerkki rahanpesuilmoituksen tekemisestä. Tietojen säilytys selvisi myös tutkimuksesta. Tietoja säilytään sähköisissä järjestelmissä. Näin tiedot pysyvät hyvin tallessa ja ovat helposti käytettävissä. Tutkimuksesta myös selvisi, kuinka tietoja asiakkaasta hankitaan ja kuinka niitä myös hyödynnetään. Tutkimuksen tuloksia tukevat teoria osuus.

Opinnäytetyön aiheeni on rajattu melko pienelle ammattikunnalle. Tämän takia se rajaa paljon sitä, kenelle työstäni on hyötyä. Kuitenkin tästä työstä voi olla hyötyä myös muille ilmoitusvelvollisille toimijoille, jotka voivat pohtia miten tilintarkastajat toimivat heidän ilmoitusvällisuuden kanssa ja miten se vaikuttaa heidän työhönsä.

Sain työstäni positiivista palautetta yritykseltä, jolle opinnäytetyö on tehty. Päivitys tunnistamislomakkeelle oli tarpeellista ja muutenkin oli hyvä, että aihetta tutkittiin tarkemmin. Myös muut haastateltavat sanoivat työn aiheen olevan mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Ajankohtaisuus nousee esille varsinkin siinä, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamislain on tarkoitus uudistua lähiaikoina.

Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen onkin mielenkiintoista seurata, minkälaisena lain uudistus tulee ja millä aikataululla se saadaan tulemaan voimaan. Myös toinen esimerkki tapaus Airiston Helmi Oy:n oikeudenkäynnit alkavat loppuvuodesta 2023 ja tästä voidaan silloin seurata, minkälainen tuomio tulee.

Tutkimuksen johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten rahanpesulaki näkyy tilintarkastajan työssä ja kuinka tunnistaa rahanpesu. Tätä lähdettiin tutkimuksessa selvittämään kolmesta eri lähtökohdasta: rahanpesu, uusi asiakas ja rahanpesuilmoitus. Kaikki haastateltavat olivat hyvin perehtyneitä aiheeseen. Monilta tuli hyvin samantyyllisiä vastauksia osiin kysymyksiin, mutta eroavaisuuksiakin oli.

Haastattelussa selvisi, että rahanpesua ei yleisesti havaita paljon. Tämä voisi selittää sitä, miksi rahanpesuilmoituksia tilintarkastajat tekevät suhteellisen vähän. Myös haastatteluissa selvisi, että rahanpesulailla on merkitystä tilintarkastukseen. Tilintarkastajat tekevät asiakkaistaan riskiarviot ja he tunnistavat omat asiakkaat, kuten tuntemisvelvoitus vaatiikin heitä tekemään. Tästä voidaankin päätellä, että tilintarkastajat noudattavat heille annettuja vaatimuksia.

Teoriassa jo huomattiin, että tilintarkastajat tekevät suhteellisen vähän rahanpesuilmoituksia. Haastattelut myös tukevat tätä. Kun vain yksi tilintarkastaja oli tehnyt rahanpesuilmoituksen. Tämä tulos kertoo siitä, että rahanpesuilmoituksia tehdään harvoin ja vain silloin kun ollaan varmoja epäilyksestä. Tästä voidaan pohtia sitä ovatko tilintarkastajien tekemät rahanpesuilmoitukset vakavammin otettavia kuin esimerkiksi pankkien. Haastatteluissa selvisi, että ennen rahanpesuilmoituksen tekemistä tehdään paljon taustatyötä. Rahanpesuilmoitusta ei tehdä välittömästi, kun aletaan epäilemään rahanpesua.

Tutkimus olisi mielenkiintoista tehdä uudelleen, sellaisten tilintarkastajien kanssa, jotka ovat tehneet rahanpesuilmoituksen. Tähän ei ollut tässä työssä mahdollista, koska rahanpesuilmoitukset eivät ole julkisia. Näin ollen ei pystytä tietämään, ketkä tilintarkastajat ovat tehneet rahanpesuilmoituksen. Tämän vuoksi haastattelu on lähtökohtaisesti melkein mahdotonta tehdä.

Tutkimukseen osallistui vain pieni osa tilintarkastajia. Kun vastaukset ovat olleet hyvin samankaltaisia, voidaankin pohtia olisiko muillakin tilintarkastajilla samanlaisia vastauksia. Osa kysymyksistä on kuitenkin olleet mielipide kysymyksiä ja näihin löytyisi varmasti uusia näkökulmia. Näissä viidessä tilintarkastajassa oli onneksi tämä yksi tilintarkastaja, joka oli tehnyt rahanpesuilmoituksen. Näin saatiin myös hyviä vastauksia koskien itse rahanpesuilmoituksen tekemistä.

Luotettavuus

Opinnäytetyön lopussa on hyvä vielä arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta arvioidaan tässä reliabiliteetin kautta. Näin saadaan tutkimuksesta mahdollisimman luotettava kuva.

Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimuksen luotettavuutta ja sen johdonmukaisuutta. Tämän mukaan tutkimuksessa saatua tekstiä tulee analysoidessa kirjoittaa auki, kategorioida tekstit ja koodata niitä. Haastattelua tulisi testata etukäteen ja harjoitella niitä ennen itse haastatteluja. Nämä lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta pitää myös tutkia siltä kannalta ovatko osa vastauksista ennalta arvattavia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka)

Haastatteluiden tulokset nauhoitettiin ja tämän jälkeen ne litteroitiin eli kirjoitettiin auki. Tämän jälkeen vertailtiin haastateltavien tuloksia ja luokiteltiin. Tutkittiin missä oli samanlaisia vastauksia muiden kanssa ja missä oli haastateltavien kanssa erilaisia vastauksia.

Haastattelu kysymykset kävin läpi kollegani kanssa. Näin pystyin varmistamaan kysymysten luotettavuuden ja kuinka ne soveltuvat itse tutkimukseen. Kollegan kanssa oli hyvä yhdessä keskustella ja näin sai täydennettyä kysymyksiä, jos niissä oli epäselvyyksiä.

Osaan kysymyksiin pystyi oletamaan tiettyjä vastauksia. Tämä perustuu tilintarkastajien ilmoitusvelvollisuuksiin. Heillä on kuitenkin omat määräykset, joita heidän täytyy noudattaa. Näin ollen ei voida olla täysin varmoja ovatko kaikki vastaukset sellaisia, miten oikeasti toimitaan. Voi olla mahdollista, että on haluttu vastata niin kuin määräyksissä neuvotaan tilintarkastajia toimimaan.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin laadullinen puolistrukturoitu teemahaastattelu. Tämä tutkimusmenetelmä valittiin, koska haluttiin saada vapaampia vastauksia haastateltavilta. Haluttiin saada pohdittua haastateltavien kanssa rahanpesua ja sen merkitystä tilintarkastuksessa. Ei myöskään haluttu rajata kysymyksiä tarkkaan, vaan haluttiin laajempia vastauksia. Tässä tutkimuksessa olisi voitu käyttää myös muita menetelmiä. Olisi voitu käyttää myös kyselyhaastattelua, mutta siinä olisi ollut vaarana, että vastaukset olisivat jääneet lyhyemmiksi. Eikä kysymysten pohdinta olisi tullut tietoon.

Lähteet

Painetut

Andérsen A. 2020. Rahanpesun estäminen. Helsinki: Alma Talent.

Halonen K & Steiner M. Tilintarkastusprosessi käytännössä. 2010. Helsinki: WSOYpro Oy.

Huhtamäki A. 2000. Rahan jäljittäminen. 2000. Helsinki: Lakimiesliiton Kustannus.

Korkeamäki A. 2017. Tilintarkastuksen perusteet. Helsinki: Sanoma Pro.

Lautjärvi H. 2018. Business Crime yritysjohdon miinakenttä. Helsinki: Edita Publishing.

Riistamaa V. 2000. Tilintarkastus- perusteet. 3. painos. Porvoo: WS Bookwell

Sahavirta R. 2008. Rahanpesu rangaistavana tekona. Helsinki: Suomalainen lakimiesyhdistys

Sähköiset

Eduskunta. 2022b. Valiokunnan lausunto LaVL 7/2022 vp - HE 236/2021 vp. Viitattu 9.11.2022.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/LaVL_7+2022.aspx

Eduskunta. 2022a. Hallituksen esitys HE 236/2021 vp. Viitattu 16.11.2022.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_236+2021.aspx

European Commission. 2022. Auditing of companies financial statements Viitattu 29.9.2022.
https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/auditing-companies-financial-statements_en

Finanssivalvonta. 2018. Asiakkaan tunteminen ja tunnistaminen. Viitattu 7.9.2022.
<https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/rahanpesun-estaminen/asiakkaan-tunteminen-ja-tunnistaminen/>

Finanssivalvonta. 2021. Riskiarvioi. Viitattu 22.9.2022.
<https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/rahanpesun-estaminen/riskiarvio/>

Happonen P & Terävä H. 2018. Yle. Keskusrikospoliisi iski ulkomaalaisomisteiseen yritykseen jättimäisissä kotietsinnöissä Turun saaristossa - Tämän tiedämme operaatiosta nyt. Viitattu 15.11.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-10418192>

Hevonoja J. 2018. Yle. Silminnäkijä mittavasta poliisioperaatiosta Paraisilla: ”Tilanne kuin elokuvasta”. Viitattu 15.11.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-10418230>

Hirsjärvi S & Hurme H. 2015. Tutkimushaastattelu. E-Kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Horsmanheimo P & Kisanlahti T & Steiner M. 2017. Tilintarkastuslaki ja Eu:n uudistunut tilintarkastussääntely: kommentaari. E-kirja. Helsinki: Alma Talent.

Horsmanheimo P & Steiner M. 2017. Tilintarkastus. E-kirja. Helsinki: Alma Talent.

Hyttinen T. 2021. Rahanpesu ja rikosvastuu. E-kirja. Helsinki. Alma Talent.

Hänninen J. 2018. Yle. Jättioperaatio Turun saaristossa näyttää kohdistuneen julkisuudessa aiemminkin olleeseen kiinteistöyhtiöön - tällainen on Airiston Helmen kirjava tausta. Viitattu 15.11.2022 <https://yle.fi/uutiset/3-10418932>

Ikäheimo S, Malmi T. & Walden R. 2019. Tilintarkastus. E-kirja. Helsinki. Alma Talent.

Jansson K. 2018. Yle. Analyysi: Mihin Paraisilla tarvittiin kommandopipoja ja konepistoolia? Airiston Helmi on ainakin viidestä syystä epätavallinen talousrikostutkinta. Viitattu 15.11.2022 <https://yle.fi/uutiset/3-10429995>

Juuti, P., Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

KKO:2020:98. Viitattu 7.10.2022.

<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/kko202098.html>

Laine R. 2022. ISA 315-standardi ohjaa riskien arvioinnissa. Profiitti - talous- & tilintarkastus. Viitattu 27.9.2022. <https://tilintarkastajat.fi/artikkelit/isa-315-standardi-ohjaa-riskien-arvioinnissa/>

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017. Viitattu 8.9.2022. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444#L7>

Patentti- ja rekisterihallinto. 2021. Asiakkaan ja tosiasiallisten edunsaajien tunnistaminen. Viitattu 7.9.2022.

https://prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastajille/ohjeet/rahanpesulain_velvoitteet_tilintarkastajille/ohje_-_rahanpesulain_velvoitteet_tilintarkastajille/asiakkaan_ja_tosiasiallisten_edunsaajien_tunnistaminen.html

Patentti- ja rekisterihallinto. 2022. KPMG Oy Ab:n ja Kari Niukon toiminta Airiston Helmi Oy:n ja Suomen Saaristomatkailu Oy:n tilintarkastuksissa vuosina 2015-2017. Viitattu 16.11.2022. https://www.prh.fi/stc/attachments/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastuslautakunta/2022/P_RH_3689_10000_2018.pdf

Patentti- ja rekisterihallinto. 2020. Vaatimukset tilintarkastajan hyväksymisen edellytysten säilyttämiseksi sekä ammattitaidon ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Viitattu 22.9.2022. https://www.prh.fi/fi/tilintarkastusvalvonta/tilintarkastajille/ohjeet/voimassa_alkaen_1.7.2017_vaatimukset_tilintarkastajan_hyvaaksymisen_edellytysten_sailyttamiseksi_ja_ammattitaidon_yllapitamiseksi_ja_kehittamiseksi.html

Poliisi. 2022. Rahanpesu. Viitattu 28.9.2022. <https://poliisi.fi/rahanpesu>

Puhakainen E. 2021. Rikoslain 32 luku kätkemis- ja rahanpesurikoksista. KPF lakitoimisto. Viitattu 29.9.2022. <https://www.kpflaki.com/post/rikoslain-32-luku-k%C3%A4tkemis-ja-rahampesurikoksista>

Raitio J. 2022. Rahanpesulain osittaisuudistus on edelleen eduskunnan käsittelyssä. Suomen tilintarkastajat ry. Viitattu 7.11.2022. <https://tilintarkastajat.fi/uutiset/rahanpesulain-osittaisuudistus-on-edelleen-eduskunnan-kasittelyssa/>

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 29.9.2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L32>

Ruohonen J. Tilintarkastaja osakeyhtiön hallinnon tarkastajana. 2020. E-kirja. Helsinki. Alma talent.

Ruuska R. 2017. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Profiitti - talous- & tilintarkastus. Viitattu 6.9.2022. <https://tilintarkastajat.fi/blogit/laki-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamisesta/>

Saaranen-Kauppinen A & Puusniekka A. 2006. KvaliMOTV - Mentelmä- opetuksen tietovaranto Viitattu 17.11.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>

Suomen tilintarkastajat ry. 2021. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio kohdistuu myös tilintarkastajiin. Viitattu 22.9.2022. <https://tilintarkastajat.fi/uutiset/rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-riskiarvio-kohdistuu-myos-tilintarkastajiin>

Suomen tilintarkastajat ry. 2022. Kansainväliset tilintarkastusstandardit (ISA-standardit). Viitattu 22.9.2022. <https://tilintarkastajat.fi/tilintarkastus/hyva-tilintarkastustapa/kansainvaliset-tilintarkastusstandardit-isa-standardit/>

Tilintarkastuslaki 1141/2015. Viitattu 5.9.2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151141#L2P2>

Tolkki, K. 2018a. Nämä 5 asiaa tiedämme Airiston operaatiosta: Rahanpesua ja kansainvälisiä talousrikoksia saaristoidyllisessä - kartta näyttää omistusten sijainnin. Viitattu 15.11.2022 <https://yle.fi/uutiset/3-10419987>

Tomperi, S. 2018. Tilintarkastus: Normeista Käytäntöön. E-kirja. Helsinki: Edita.

Valtioneuvosto. 2022. Lainmuutokset tehostavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä. Viitattu 9.11.2022 <https://valtioneuvosto.fi/-/10623/lainmuutokset-tehostavat-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamista>

Valtiovarainministeriö. 2021. Kansallinen rahanpesu ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. Viitattu 9.11.2022 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtiovarainministeriö. 2022. Selvitys tietojenvaihdon parantamisesta kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Viitattu 8.9.2022 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163966/VM_2022_18.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vilka H. 2021. Tutki ja kehitä. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Yle. 2022. Airiston Helmen talousrikosoikeudenkäynti venyy pitkälle ensi vuoteen. Viitattu 16.11.2022. <https://yle.fi/a/3-12661771>

Kuviot

Kuvio 1: Tilintarkastuksen vaiheet.....	8
Kuvio 2: ISA-Standardit. (kuvakaappaus Suomen tilintarkastajat. 2022)	14
Kuvio 3: Rahanpesun vaiheet	17
Kuvio 4: Rahanpesuilmoitusten määrä haastateltavilla	37

Taulukot

Taulukko 1: Haasteltavan taustatiedot	32
---	----

Liitteet

Liite 1: Saatekirje	49
Liite 2: Haastattelukysymykset	50
Liite 3: Tunnistamislomake	51

Liite 1: Saatekirje

Hei!

Opiskelen Laurean ammattikorkeakoulussa tradenomiksi. Olen tekemässä opinnäytetyötä rahanpesun merkityksestä tilintarkastuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka rahanpesun riski näkyy työssä ja varsinkin uuden/mahdollisen asiakkaan kohdalla.

Opinnäytetyön tuloksena saadaan tutkimus, sekä toimeksiantajalle muistilista mitä täytyy tehdä uuden/mahdollisen asiakkaan kohdalla.

Haluaisin kutsua teidät haastatteluun teille sopivana aikana. Haastattelu on teemahaastattelu, jossa on valmiiksi laaditut kysymykset aiheesta. Haastattelu voidaan suorittaa yksilöhaastatteluna tai ryhmähaastatteluna, jos tilintarkastusyhteisöstä on useampi osallistuja. Haastattelu toteutetaan, joko paikan päällä tai sähköisesti esimerkiksi teamsin välityksellä. Haastattelu kestää noin 30-45 minuuttia. Haastattelu myös tallennetaan.

Antamianne tietoja käsitellään luottamuksellisesti, luotettavasti ja asianmukaisesti. Haastateltavien henkilötietoja ei käytetä opinnäytetyössä, vaan haastateltaviin viitataan asemaan ja työnimikkeeseen tuloksia kirjottaessa.

Ystävällisen terveisin

Johanna Haapasalmi

Liite 2: Haastattelukysymykset

Haastateltavan taustatiedot

Nimi:

Työasema:

Yritys:

työkokemus vuosina:

1. Rahanpesu

1.1 Kuinka usein tulee vastaan rahanpesu epäilyjä?

1.2 Minkä toimialan koet eniten olevan rahanpesuriskisiä?

1.3 Vaikuttaako tarkastettavan yrityksen kirjanpitäjä rahanpesuriskinarvioimiseen?
Esimerkiksi yrittäjä itse tekee kirjanpidon verrattunaan ulkopuoliseen tilitoimistoon?

2. Mahdollinen uusi asiakas

2.1 Mihin asioihin kiinnität huomiota mahdollisen uuden asiakkaan kohdalla?

2.2 Onko ollut tilanteita, jossa olet kieltäytynyt ryhtymästä tilintarkastajaksi rahanpesuriskin takia. Jos on, niin mitkä ovat vaikuttaneet kieltäytymiseen?

2.3 Mitä toimenpiteitä tehdään uuden asiakkaan kohdalla? Miten hänen tietojaan säilytetään?

3. Rahanpesun ilmoitusvelvollisuus

3.1 Koetko, että rahanpesuilmoituksen tekeminen on matalankynnyksen ilmoitus?

3.2 Oletko itse tehnyt rahanpesuilmoitusta?

3.3 Minkä takia uskot, että tilintarkastajat tekevät vähän rahanpesuilmoituksia?

Liite 3: Tunnistamislomake

Asiakas	
Nimi	
Y-tunnus/ rekisteritunnus	
Rekisteriviranomaisen nimi	
Oletko itse tai perheenjäsen tai yhtiökumppani poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö?	
Jos vastasit edelliseen kyllä, tarkenna millä tavalla olet poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö.	

Hallitus ja edustajat		
Hallituksen tai vastaava elimen jäsenet	Nimi: Syntymäaika: Kansalaisuus:	
Edustajan nimi, jonka henkilöllisyys tunnistetaan		

Henkilöllisyyden todistamisessa käytetty asiakirja ja asiakirjan numero	
---	--

Tosiasialliset edunsaajat		
Tosiasialliset edunsaajien tiedot	Nimi: Syntymäaika: Kansalaisuus:	
Onko edunsaajissa poliittisesti vaikutusvaltaista henkilöä		
Jos vastasit edelliseen kyllä, tarkenna millä tavalla olet poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö.		